



Oikeus henkilötietojen poistamiseen ja virheellisen tiedon korjaamiseen – EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tuomat muutokset

Julia Valajärvi





2020 Laurea



Laurea-ammattikorkeakoulu

Oikeus tietojen poistamiseen ja
virheellisen tiedon korjaamiseen –
EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen
tuomat muutokset

Julia Valajärvi
Liiketalous
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2020

Julia Valajärvi

Oikeus tietojen poistamiseen ja virheellisen tiedon korjaamiseen –

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tuomat muutokset

Vuosi 2020 Sivumäärä 51

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen vaikutuksia rekisteröidyn oikeuksiin, keskittyen asetuksen 16 artiklan mukaiseen rekisteröidyn oikeuteen saada tiedot oikaistuksi ja 17 artiklan mukaiseen rekisteröidyn oikeuteen saada tiedot poistetuiksi. Opinnäytetyön tietoperustassa käsiteltiin rinnakkain kumotun ja voimassa olevan tietosuojalainsäädännön säännöksiä, määritelmiä ja niiden mukaista oikeus- ja ratkaisu käytäntöä. Tietoperustan lopussa on selvitetty myös, millä tavoin eri tietosuojaviranomaiset tiedottavat 16 ja 17 artiklan mukaisista rekisteröidyn oikeuksista.

Toimeksiantajana opinnäytetyössä toimi tietosuojavaltuutetun toimisto. Toimeksiantajan tarkoituksena on hyödyntää tutkimustuloksia toimiston sisäisen ohjausmateriaalin päivittämisessä yhdenmukaisen ratkaisukäytännön varmistamiseksi ja tarvittaessa myös toimiston ulkoisessa viestinnässä. Tietosuojavaltuutetun toimisto toimii Suomessa kansallisena valvontaviranomaisena, joka valvoo tietosuojalainsäädännön noudattamista.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä on käytetty lainopillista tutkimusta eli oikeusdogmatiikkaa, jossa on vertailevia piirteitä. Lähteinä opinnäytetyössä on käytetty lainsäädäntöä, lain esitöitä, oikeuskirjallisuutta, sekä oikeustapauksia. Keskeisimpinä lähteinä ovat kumottu henkilötietolaki (523/1999), jolla henkilötietodirektiivi (95/46) implementoitiin Suomen kansalliseen lainsäädäntöön, sekä jäsenvaltioissa suoraan sovellettava EU:n yleinen tietosuoja-asetus (679/2016), jota tietosuojalaki (1050/2018) täsmentää ja täydentää Suomessa kansallisena yleislakina.

Opinnäytetyön johtopäätöksenä voidaan todeta, että tietosuoja-asetus on parantanut rekisteröidyn asemaa henkilötietojensa oikaisussa ja poistamisessa. Tämän hetkisen oikeuskäytännön voidaan kuitenkin pitkälti katsoa noudattelevan kumotun henkilötietolain mukaista linjaa. Oikeuskäytäntöjen lisääntyessä odotettavaa on, että tietosuoja-asetuksen parannukset rekisteröidyn asemaan ja oikeuksiin ovat selkeämmin tunnistettavissa myös käytännössä.

Asiasanat: Tietosuoja-asetus, Henkilötietolaki, Rekisteröidyn oikeudet

Julia Valajärvi

Right to delete data and right to correct inaccurate data -

Changes brought by the GDPR

Year

2020

Pages

51

The aim of this thesis was to investigate the effects of the General Data Protection Regulation (EU) on the rights of data subjects, focusing on the data subject's right to rectify data under Article 16 and the data subject's right to have data erased under Article 17. The knowledge base of the thesis deals in parallel with the repealed and the valid data protection legislation, from the provisions', definitions and case law's point of view. At the end of the knowledge base is also explained how the different data protection authorities inform about the rights of the data subject under Articles 16 and 17.

The Office of the Data Protection Ombudsman commissioned this thesis. The office will utilize the research results in updating the office's internal control material to ensure a consistent solution practice and, if necessary, in the office's external communication. In Finland, the Data Protection Ombudsman is a national supervisory authority which supervises the compliance with data protection legislation.

The research method used in the thesis was legal research in law, with some comparative features. The sources used in this thesis were; legislation, preliminary work on the law, legal literature and legal cases. The most important sources were the repealed Personal Data Act (523/1999), which implemented The European Data Protection Directive (95/46) into Finnish national legislation, and the General Data Protection Regulation (679/2016) of EU, which is specified and supplemented by The Data Protection Act (1050/2018) in Finland.

As a conclusion of this thesis can be stated, that the General Data Protection Regulation has improved the position of data subject in the rectification and erasure of one's personal data. However, the current case law can be considered to follow the practice of the repealed Personal Data Act. As the case laws increase in the future, it is expected that the improvements of the General Data Protection Regulation on the position and rights of data subject will also be more clearly identified in practice.

Keywords: GDPR, Personal Data Act, Rights of the data subject

Sisällys

1	Johdanto	8
2	Määritelmät	9
2.1	Henkilötietolain määritelmät	9
2.2	Tietosuoja-asetuksen määritelmät	10
3	Tietosuojalainsäädännön uudistuksesta	12
4	Soveltamisala	15
4.1	Henkilötietodirektiivin ja henkilötietolain soveltamisala.....	15
4.2	Yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain soveltamisala.....	15
5	Henkilötietojen suoja perusoikeutena.....	17
6	Henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet	18
6.1	Henkilötietolain mukaiset periaatteet	18
6.2	Tietosuoja-asetuksen mukaiset periaatteet.....	20
7	Rekisteröidyn oikeudet	23
7.1	Rekisteröidyn oikeudet henkilötietolain mukaan.....	23
7.1.1	Rekisteröidyn oikeus saada informaatiota tietojen käsittelystä.....	24
7.1.2	Tiedon korjaaminen henkilötietolain mukaisesti	25
7.2	Rekisteröidyn oikeudet yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan.....	28
7.2.1	Rekisteröidyn informointi tietosuoja-asetuksen mukaisesti	29
7.2.2	Tiedon oikaisu tietosuoja-asetuksen mukaisesti.....	31
7.2.3	Tiedon poistaminen tietosuoja-asetuksen mukaisesti	33
8	Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisut.....	37
8.1	Asia C-131/12: Google Spain and Inc v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González.....	38
8.2	Asia C-136/17: GC, AF, BH ja ED v. Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL), Premier ministren ja Google LLC	40
9	Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu KHO 2018:112	41
10	Apulaistietosuojavaltuutetun päätökset	42
11	Valvontaviranomaisten tiedottaminen oikeuksista	44
12	Johtopäätökset	46
	Lähteet	48
	Kuviot	51

Lakiluettelo

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (679/2016)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EY) henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla (58/2002)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (45/2001)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta (680/2016)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EY) yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (95/46)

Euroopan unionin perusoikeuskirja (2000/C 364/01)

Henkilörekisterilaki (471/1987)

Henkilötietolaki (523/1999)

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004)

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)

Laki tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta (389/1994)

Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018)

Suomen perustuslaki (731/1999)

Tietosuojalaki (1050/2018)

1 Johdanto

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen (679/2016) vaikutuksia rekisteröidyn oikeuksiin, keskittyen asetuksen 16 artiklan mukaiseen rekisteröidyn oikeuteen saada tiedot oikaistuiksi ja 17 artiklan mukaiseen rekisteröidyn oikeuteen saada tiedot poistetuiksi. Opinnäytetyön tietoperustassa käsitellään rinnakkain kumotun ja voimassa olevan tietosuojalainsäädännön säännöksiä, määritelmiä ja niiden mukaista oikeus- ja ratkaisukäytäntöä. Tietoperustan lopussa on selvitetty myös, millä tavoin eri tietosuojaviranomaiset tiedottavat 16 ja 17 artiklan mukaisista rekisteröidyn oikeuksista.

Toimeksiantajana opinnäytetyössä toimi tietosuojavaltuutetun toimisto. Tietosuojavaltuutetun toimisto toimii Suomessa kansallisena valvontaviranomaisena, joka valvoo tietosuojalainsäädännön noudattamista. Toimeksiantajan tarkoituksena on hyödyntää tutkimustuloksia toimiston sisäisen ohjausmateriaalin päivittämisessä yhdenmukaisen ratkaisukäytännön varmistamiseksi ja tarvittaessa myös toimiston ulkoisessa viestinnässä. Aloitin työskentelyn tietosuojavaltuutetun toimistossa vuoden 2018 syksyllä, kun minut valittiin työharjoitteluun toimiston tarjoamaan harjoittelupaikkaan. Kiinnostuin harjoittelupaikasta edellisenä keväänä Laureassa suorittamani projektin myötä, jossa laadimme suomalaiselle organisaatiolle oppaan tietosuoja-asetuksen soveltamisen mukanaan tuomista muutoksista. Suoritin molemmat oikeustradenomin opintoihin kuuluvat työharjoitteluni tietosuojavaltuutetun toimistossa, jonka jälkeen olen saanut mahdollisuuden jatkaa työskentelyä tietosuojan parissa. Olen kiitollinen työn avaamista mahdollisuuksista, kuten tämän opinnäytetyön toimeksiannosta.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä on käytetty lainopillista tutkimusta eli oikeusdogmatiikkaa, jossa on havaittavissa myös joitain vertailevia piirteitä. Lähteinä opinnäytetyössä on käytetty lainsäädäntöä, lain esitöitä, oikeuskirjallisuutta, sekä oikeustapauksia, eli aina vahvasti velvoittavista oikeuslähteistä sallittuihin oikeuslähteisiin. Keskeisimpinä lähteinä ovat kumottu henkilötietolaki (523/1999), jolla henkilötietodirektiivi (95/46) implementoitiin Suomen kansalliseen lainsäädäntöön, sekä jäsenvaltioissa suoraan sovellettava EU:n yleinen tietosuoja-asetus (679/2016), jota tietosuojalaki (1050/2018) täsmentää ja täydentää Suomessa kansallisena yleislakina.

Opinnäytetyössä käydään lyhyesti läpi kaikki rekisteröityjen oikeudet, joista on säädetty kumotussa henkilötietolaissa ja EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa, keskittyen kuitenkin nimenomaisesti siihen, millä tavoin rekisteröidyn oikeus tulla unohdetuksi ja rekisteröidyn oikeus saada tiedot oikaistuiksi, eroavat henkilötietolain aikaisesta oikeudesta tietojen korjaamiseen. Lisäksi opinnäytetyössä avataan myös muita rekisteröidyn oikeuksia tarkemmin

rekisteröityjen oikeutta saada rekisterinpitäjältä informaatiota henkilötietojensa käsittelystä. Tämä on perusteltua, sillä tämä oikeus antaa pohjan kaikkien rekisteröityjen oikeuksien käyttämiselle, eikä oikaisu ja poisto-oikeuden käsittely ilman tätä kontekstia ole tarkoituksenmukaista.

Opinnäytetyössä käydään vain lyhyesti läpi erityislainsäädännön olemassaolo, mutta muilta osin erityislainsäädäntö rajataan tutkimuksen ulkopuolelle. Tämä on perusteltua, sillä työssä haluttiin keskittyä nimenomaan yleiseen lainsäädäntöön, eikä erityislainsäädännön suuresta määrästä johtuen olisi mahdollista läpikäydä sitä kaikkea tässä yhteydessä.

Lainoppi eli oikeusdogmatiikka on tutkimusmenetelmä, jolla tutkitaan voimassa olevaa oikeutta. Lainopin avulla tutkitaan oikeusnormeja, jonka myötä saadaan tieteellistä tietoa oikeusnormeista. Näin ollen lainopin tehtävänä on tulkita ja systematisoida tutkimuskohteena olevia oikeusnormeja.¹ Lainopin voidaan katsoa olevan tulkintatiedettä.²

2 Määritelmät

2.1 Henkilötietolain määritelmät

Henkilötietolain (523/1999) 3 §:ssä on luettelo määritelmistä, jotka auttavat ymmärtämään kyseessä olevan lain sisältöä. Pykälän 1 kohdan mukaan henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi.

Henkilötietolain 3 §:n 2 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä.

Samaisen henkilötietolain pykälän 3 kohdassa on määritelty henkilörekisteri. Kohdan mukaan henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta.

¹ Hirvonen 2011, 23.

² Hirvonen 2011, 38.

Henkilötietolain 3 §:n 4 kohdan mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan yhtä tai useampaa henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä, jonka käyttöä varten henkilökisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilökisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty. Kohdan 5 mukaan rekisteröidyillä tarkoitetaan henkilöä, jota henkilötieto koskee.

Henkilötietolain 3 §:n 6 kohdan mukaan sivullisella tarkoitetaan muuta henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä kuin rekisteröityä, rekisterinpitäjää, henkilötietojen käsittelijää tai henkilötietoja kahden viimeksi mainitun lukuun käsittelevää. Pykälän 7 kohdan mukaan suostumuksella tarkoitetaan kaikenlaista vapaaehtoista, yksilöityä ja tietoista tahdon ilmaisua, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn.

Kumotun henkilötietolain määritelmien sisällön avulla pystyttiin hahmottamaan, millä tavoin kyseessä olevaa lakia tuli tulkita ja soveltaa. Oleellista oli, että määritelmät koskettivat nimenomaisesti henkilötietolakia ja samat käsitteet voidaan määritellä eri yhteyksissä eri tavoin. Henkilötietolain soveltamisen aikana teknologian kehitys otti suuria harppauksia, jonka myötä osaa lain määritelmistä tuli tulkita alkuperäistä tarkoitustaan laueammin. Henkilötietolakia sovellettiin lähes 20 vuoden ajan, jona aikana esimerkiksi henkilökisterien mahdolliset olomuodot lisääntyivät valtavasti.³

2.2 Tietosuoja-asetuksen määritelmät

Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklassa määritellään asetuksen soveltamisen ja tulkinnan kannalta tarpeelliset määritelmät. Tässä yhteydessä käydään läpi ne yleisen tietosuoja-asetuksen määritelmät, joita vastaava määritelmä löytyi myös henkilötietolaista. Tämä on perusteltua, sillä opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää lainsäädäntöuudistuksen mukanaan tuomia muutoksia. Huomiota tulee kuitenkin kiinnittää siihen, että yleisessä tietosuoja-asetuksessa on määritelty huomattavasti enemmän käsitteitä kuin henkilötietolaissa.

Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan henkilötiedolla tarkoitetaan kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön, jäljempänä 'rekisteröity', liittyviä tietoja; tunnistettavissa olevana pidetään luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen, kuten nimen, henkilötunnuksen, sijaintitiedon, verkkotunnistetietojen taikka yhden tai useamman hänelle tunnusomaisen fyysisen, fysiologisen, geneettisen, psyykkisen, taloudellisen, kulttuurillisen tai sosiaalisen tekijän perusteella. Artiklan mukaan henkilötiedot koskevat siis tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa luonnollista henkilöä. Toisin kuin henkilötietolaissa, tietosuoja-asetuksen henkilötiedon määritelmässä ei viitata rekisteröidyn perheeseen tai samassa taloudessa asuviin luonnollisiin henkilöihin.

³ Tiilikka 2013, 40-41.

Yleisen tietosuojaja-asetuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaan käsittelyllä tarkoitetaan toimintoa tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti, kuten tietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista, hakua, kyselyä, käyttöä, tietojen luovuttamista siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittamista tai yhdistämistä, rajoittamista, poistamista tai tuhoamista. Tämän määritelmän voidaan katsoa olevan käsitettä avaavampi ja konkretisoivampi määritelmä, kuin henkilötietolain vastaava määritelmä.

Yleisen tietosuojaja-asetuksen 4 artiklan 6 kohdan mukaan rekisterillä tarkoitetaan mitä tahansa jäsenneiltyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein, oli tietojoukko sitten keskitetty, hajautettu tai toiminnallisin tai maantieteellisin perustein jaettu. Tietosuojaja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Samaisen 7 kohdan mukaan, jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Yleisessä tietosuojaja-asetuksessa ei ole erikseen määritelty, mitä tarkoitetaan rekisteröidyllä, mutta rekisteröidyn määritelmä on sisällytetty henkilötiedon määritelmään, jonka mukaan rekisteröidyllä tarkoitetaan tunnistettua tai tunnistettavissa olevaan luonnollista henkilöä.

Tietosuojaja-asetuksen 4 artiklan 11 kohdan mukaan rekisteröidyn suostumuksella tarkoitetaan mitä tahansa vapaaehtoista, yksilöityä, tietoista ja yksiselitteistä tahdonilmaisua, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn antamalla suostumusta ilmaisevan lausuman tai toteuttamalla selkeästi suostumusta ilmaisevan toimen. Suostumuksen edellytyksistä säädetään myös asetuksen 7 artiklassa, jonka sisältö läpikäydään henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita käsittelevässä kappaleessa.

Kuten henkilötietolain määritelmiä koskevassa kappaleessa todettiin, olivat henkilötietolain käsitteiden määritelmät ikään kuin vanhentuneet teknologian kehityksen myötä ja näin ollen liian suppeita, mikäli niitä olisi vielä esimerkiksi 2010-luvun loppupuolella tulkittu tarkasti lain sananmuodon mukaisesti. Näin ollen tietosuojaja-asetuksessa on laajennettu esimerkiksi henkilötiedon käsitteen määritelmää, jotta se soveltuu paremmin nyky-yhteiskunnan tarpeisiin.⁴ Määritelmien sisältöjä verrattaessa kiinnittyy huomio siihen, että tietosuojaja-asetuksen määritelmät ovat kattavampia ja digitalisaation kehitys on otettu määritelmässä huomioon.

⁴ Korpisaari 2018, 49-50.

Vaikka tietosuojalainsäädännössä määritelmiä on huomattavasti henkilötietolakia enemmän, ei niiden joukosta kuitenkaan löydy sivullisen määritelmää. Eikä koko asetuksen tekstissä ole mainittu käsitettä sivullinen. Sivullisen käsitettä käytetään kuitenkin tietosuoja koskevassa erityislainsäädännössä, kuten laissa potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)⁵.

3 Tietosuojalainsäädännön uudistuksesta

Euroopan unionin tietosuojalainsäädännön uudistus lähti liikkeelle vuonna 2012, kun tietosuojalainsäädännön ei voitu enää katsoa vastaavan globaalien tietoympäristön ja digitaalitalouden asettamiin vaatimuksiin. Uudistuksen tarkoituksena on turvata henkilötietojen suojaa ja saman aikaisesti pyritään parantamaan Euroopan unionin sisämarkkinoiden toimintaedellytyksiä.⁶

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettiin 27.4.2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (myöhemmin yleinen tietosuojalainsäädäntö). Yleisen tietosuojalainsäädännön soveltaminen aloitettiin 25.5.2018 yli kahden vuoden siirtymäajan jälkeen. Yleisellä tietosuojalainsäädännöllä kumottiin edellä mainittu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (myöhemmin henkilötietodirektiivi), joka oli annettu 24.10.1995 yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta.⁷

Euroopan unionin aikaisempi tietosuojalainsäädäntö koostui henkilötietodirektiivin lisäksi eräistä muista henkilötietojen suojaa koskevista säädöksistä. Näihin säädöksiin lukeutuivat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 45/2001 yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/58/EY henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi). Henkilötietojen suoja on lisäksi tunnustettu perusoikeudeksi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, joka hyväksyttiin vuonna 2000.⁸ Henkilötietojen suojaa perusoikeutena käsitellään myöhemmin tässä työssä omassa kappaleessaan.

Vuonna 1995 hyväksytty henkilötietodirektiivi implementointiin kansalliseen lainsäädäntöön nyt jo kumotulla henkilötietolainlailla (523/1999). Henkilötietolain tarkoituksena oli toteuttaa

⁵ Ks. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), 13 § potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapito.

⁶ Korpisaari, Pitkänen & Warma-Lehtinen 2018, V.

⁷ Pitkänen 2018, 33.

⁸ HE 9/2018 vp, 4.

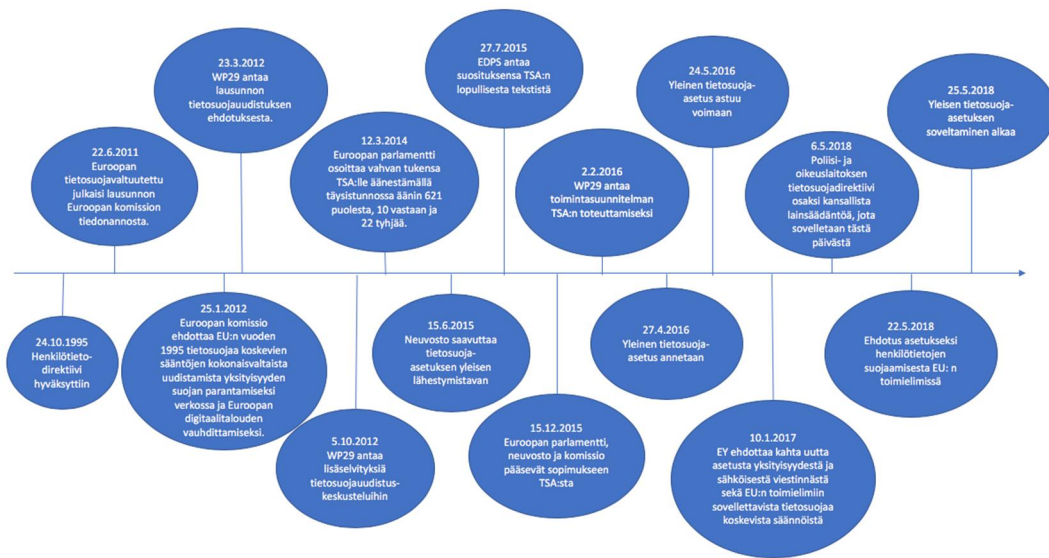
yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista.⁹

Henkilötietolaki kumoutui 1.1.2019 kun tietosuojalaki (1050/2018) astui voimaan. Samassa yhteydessä kumottiin tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annettu laki (389/1994). Tietosuojalaki täydentää kansallisena yleislakina EU:n yleistä tietosuoja-asetusta. Yleinen tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa EU-oikeutta, joten se ei ole vaatinut implementointia samaan tapaan kuin henkilötiedodirektiivi. Suoraan sovellettavuudesta huolimatta yleinen tietosuoja-asetus jättää tietyissä asioissa jäsenvaltiolle kansallista liikkumavaraa ja osittain myös velvoittaa jäsenvaltioita täydentämään kansallisella säätelyllä yleistä tietosuoja-asetusta. Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee esimerkiksi säätää eräistä kansallista valvontaviranomaista koskevista asioista. Ristiriitaisuuksien välttämiseksi jäsenvaltioiden tulee lisäksi sovittaa henkilötietojen suojan kanssa yhteen muita oikeuksia.¹⁰

Tietosuojalain 1 §:ssä säädetään lain tarkoituksesta, jonka mukaan tietosuojalailla täsmennetään ja täydennetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) ja sen kansallista soveltamista. Kuviossa 1 on kuvattu aikajanan avulla sitä, mitä eri vaiheita EU:n tietosuojalainsäädännön uudistuksessa on käyty läpi ennen yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkua.

⁹ Vanto 2011, 17-18.

¹⁰ HE 9/2018 vp, 4-5.



Kuvio 1: Yleisen tietosuoja-asetuksen historia.¹¹

Yleinen tietosuoja-asetus on yleissäädös.¹² Suomessa henkilötietojen käsittelyä säädellään yleisen tietosuojalainsäädännön lisäksi erityislainsäädännöllä. Valtaosa erityislainsäädännöstä koskee henkilötietojen käsittelyä, jota viranomaiset suorittavat toiminnassaan. Erityissäänöksillä voidaan säädellä yleislakia tarkemmin tiettyä toimintaa koskevasta henkilötietojen käsittelystä tai määritellä tilannetta, jossa yleislain säädöksistä on mahdollista poiketa.¹³

Suomessa erityislainsäädännön osana ovat säädökset, jotka käsittelevät henkilörekistereitä, jotka voidaan katsoa yhteiskunnan toiminnan kannalta merkityksellisiksi. Tällaisia merkityksellisiä rekistereitä ovat muun muassa väestötietorekisteri ja opiskelua koskevat rekisterit. Merkityksellisten rekistereiden lisäksi erityislainsäädännössä säädetään tyypillisesti tietyllä toimialalla suoritettavasta henkilötietojen käsittelystä. Tietylle toimialalle suuntautuneesta erityislainsäädännöstä hyvänä esimerkkinä voidaan pitää lakia yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004), jonka tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia työelämässä.¹⁴

¹¹ European Data Protection Supervisor, The History of the General Data Protection Regulation. 2020.

¹² Pitkänen 2018, 39.

¹³ Tietosuojaavaltuutetun toimisto, Erityislainsäädäntö. 2020.

¹⁴ Tietosuojaavaltuutetun toimisto, Erityislainsäädäntö. 2020.

4 Soveltamisala

4.1 Henkilötiedodirektiivin ja henkilötietolain soveltamisala

Henkilötiedodirektiivin 3 artiklassa säädettiin direktiivin soveltamisalasta. Artiklan 1 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan osittain tai kokonaan automatisoituun tietojenkäsittelyyn sekä sellaisten henkilötietojen manuaaliseen käsittelyyn, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa.

Artiklan 2 kohdan mukaan direktiiviä ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, joka suoritetaan sellaisessa toiminnassa, joka ei kuulu yhteisön oikeuden soveltamisalaan, kuten toiminta, josta on määrätty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V ja VI osastossa, ja kaikissa tapauksissa käsittely, joka koskee yleistä turvallisuutta, puolustusta, valtion turvallisuutta (myös valtion taloudellista hyvinvointia, kun käsittelyoperaatio on sidoksissa valtion turvallisuutta koskeviin kysymyksiin) ja rikosoikeuden alalla tapahtuvaa valtion toimintaa. Direktiiviä ei myöskään sovelleta käsittelyyn, jonka luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohtaisessa tai kotitalouttaan koskevassa toiminnassa. Henkilötiedodirektiivin 4 artiklassa säädettiin sovellettavasta kansallisesta oikeudesta.

Suomen kansallisen henkilötietolain 2 §:ssä säädettiin lain soveltamisalasta. Pykälän 1 momentin mukaan henkilötietoja käsiteltäessä on noudatettava, mitä henkilötietolaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Pykälän 2 momentin mukaan henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovellettiin tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekiesteri tai sen osa.

Pykälän 3 momentin mukaan henkilötietolaki ei koske henkilötietojen käsittelyä, jonka luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohtaisiin tai niihin verrattaviin tavanomaisiin yksityisiin tarkoituksiinsa. Pykälän 4 momentti oltiin kumottu vuonna 2010. Pykälän 5 momentissa säädettiin siitä, miltä osin henkilötietojen käsittely toimituksellisia sekä taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten soveltuu.

4.2 Yleisen tietosuojasetuksen ja tietosuojalain soveltamisala

Yleisen tietosuojasetuksen 2 artiklassa säädetään asetuksen aineellisesta soveltamisalasta. Artiklan mukaan asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn muussa kuin automaattisessa muodossa, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa.

Samaisen artiklan 2 kohdan mukaan asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan, jota suorittavat jäsenvaltiot toteuttaessaan SEU V osaston 2 luvun soveltamisalaan

kuuluvaa toimintaa, jonka luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohtaisessa tai kotitalouttaan koskevassa toiminnassa ja jota toimivaltaiset viranomaiset suorittavat rikosten ennalta estämistä, tutkintaa, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten tai rikos-oikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten.

Tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan lukeutuvat siis rekisteriin kuuluvien tietojen lisäksi tiedot, joita käsitellään kokonaan tai osittain automaattisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että myös järjestämättömien henkilötietojen käsittelyyn voidaan soveltaa tietosuoja-asetusta. Kuvatus laista tilannetta arvioitaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon tietojen käsittelyyn kohdistetut vaatimukset.¹⁵

Yleisen tietosuoja-asetuksen 3 artiklassa säädetään asetuksen alueellisesta soveltamisalasta. Artiklan 1 kohdan mukaan asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan unionin alueella sijaitsevassa rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän toimipaikassa toiminnan yhteydessä, riippumatta siitä, suoritetaanko käsittely unionin alueella vai ei.

Artiklan 2 kohdan mukaan asetusta sovelletaan unionissa olevia rekisteröityjä koskevien henkilötietojen käsittelyyn, jota suorittava rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä ei ole sijoittautunut unioniin, jos käsittely liittyy tavaroiden tai palvelujen tarjoamiseen näille rekisteröidyille unionissa riippumatta siitä, edellytetäänkö rekisteröidyltä maksua; tai näiden rekisteröityjen käyttäytymisen seurantaan siltä osin kuin heidän käyttäytymisensä tapahtuu unionissa. Artiklan 3 kohdan mukaan yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, jota suorittava rekisterinpitäjä ei ole sijoittautunut unioniin vaan toimii paikassa, jossa sovelletaan jonkin jäsenvaltion lakia kansainvälisen julkisoikeuden nojalla.

Yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan Euroopan talousalueella (ETA). Euroopan talousalueeseen kuuluvat EU:n jäsenvaltioiden lisäksi Norja, Liechtenstein ja Islanti. Henkilötietoja saa siirtää ETA-maiden välillä samoilla perusteilla, kuin minkä tahansa jäsenvaltion sisällä. ETA-maiden yhteisellä tietosuojalainsäädännöllä pyritään takaamaan henkilötietojen vapaa liikkuvuus talousalueella.¹⁶

Tietosuojalain 2 §:ssä säädetään lain soveltamisalasta. Pykälän 1 momentin mukaan tietosuojalakea sovelletaan edellä käsitellyn yleisen tietosuoja-asetuksen aineellisen soveltamisalan mukaisesti. Samaisen momentin mukaan henkilötietolakea ja tietosuoja-asetusta sovelletaan lisäksi, lukuun ottamatta asetuksen 56 artiklaa ja VII lukua, sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan mainitun 2 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetun toiminnan

¹⁵ Pitkänen 2018, 39.

¹⁶ Tietosuojavaltuutetun toimisto, Henkilötietojen siirrot Euroopan talousalueen ulkopuolelle. 2020.

yhteydessä, jollei muualla laissa toisin säädetä. Lisäksi pykälän 2 momentissa säädetään, ettei lakia ei sovelleta eduskunnan valtiopäivätoimintaan. Viimeisenä pykälän 3 momentissa säädetään, ettei lakia sovelleta sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, josta säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (1054/2018).

5 Henkilötietojen suoja perusoikeutena

Euroopan unionin perusoikeuskirjasta tuli oikeudellisesti sitova, kun Lissabonin sopimus saatettiin voimaan joulukuun ensimmäisenä päivänä vuonna 2009. Oikeudellisella sitovuudella tarkoitetaan tässä tapauksessa sitä, että Lissabonin sopimuksen voimaan astumisen myötä perusoikeuskirja velvoittaa Euroopan unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita. Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeuksien lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjaan on sisällytetty myös muita oikeuksia ja periaatteita. Muut oikeudet ja periaatteet koostuvat Euroopan unionin jäsenvaltioiden yhteisistä perustuslakiperinteistä, Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ja muista kansainvälisistä oikeusvälineistä.¹⁷

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklassa säädetään henkilötietojen suojasta. Artiklan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Artiklan mukaan tietojen käsittelyn tulee olla asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi. Lisäksi artiklan viimeisessä kohdassa todetaan, että riippumaton viranomainen valvoo näiden sääntöjen noudattamista.

Vuoden 2018 voidaan katsoa olleen ratkaiseva vuosi Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklassa suojattujen oikeuksien suhteen: uusi tietosuojalainsäädäntö vahvistaa yksilön oikeutta henkilötietojen suojaan, joka heijastaa tietosuojan luonnetta Euroopan unionin perusoikeutena ja samalla myös takaa henkilötietojen vapaan liikkuvuuden EU:ssa.¹⁸ Myöhemmin tässä työssä käsiteltävän tietosuojasetuksen 17 artiklassa voidaan katsoa vahvistuvan perusoikeuksista, henkilötietojen suojan lisäksi, myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklan mukainen yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen ja 11 artiklassa säädetty sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus.¹⁹ Perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan. Puolestaan 11 artiklan mukaan jokaisella on oikeus sananvapauteen. Tämä oikeus sisältää

¹⁷ European Commission 2018, 46

¹⁸ European Commission 2018, 48.

¹⁹ Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisu C-136/17.

mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomais-
ten siihen puuttumatta ja alueellisista rajoista riippumatta. Artiklan 2 kohdan mukaan tiedo-
tusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioitetaan.

Suomen perustuslain (731/1999) 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Pykälän 1 mo-
mentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Lisäksi pykälässä to-
detaan, että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Pykälän 2 momentin mu-
kaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Pykälän 3
momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittä-
miseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Pykälän 4 momentin
mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai
yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeuden-
käynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankki-
miseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa
kansallista turvallisuutta.

Henkilötietojen suoja on siis Suomen perustuslaissa sijoitettu osaksi yksityisyydensuojaa. Hen-
kilötietojen suojan ei voida kuitenkaan katsoa rajoittuvan ainoastaan suojaamaan henkilötie-
toja, joiden voidaan katsoa kuuluvan yksityiselämän piiriin. Henkilötietojen suoja ulottuu
myös luonnollista henkilöä koskeviin tietoihin, jotka esimerkiksi koskevat henkilön asemaa yh-
teiskunnassa, jonkin asteisessa julkisessa asemassa.²⁰

6 Henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet

6.1 Henkilötietolain mukaiset periaatteet

Henkilötietolain 2 luvussa säädettiin henkilötietojen käsittelyä koskevista yleisistä periaat-
teista. Lain 5 §:ssä säädettiin huolellisuusvelvoitteesta, jonka mukaan rekisterinpitäjän tulee
käsitellä henkilötietoja laillisesti, noudattaa huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa
sekä toimia muutoinkin niin, ettei rekisteröidyn yksityiselämän suoja ja muita yksityisyyden
suojan turvaavia perusoikeuksia rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta. Sama velvollisuus
oli pykälän mukaan sillä, joka itsenäisenä elinkeinon- tai toiminnanharjoittajana toimii rekis-
terinpitäjän lukuun.

Henkilötietolain 6 §:ssä säädettiin henkilötietojen käsittelyn suunnittelusta. Pykälän mukaan
henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kan-
nalta. Lisäksi periaatteeseen sisältyi, että henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä se,

²⁰ Pitkänen 2018, 5-6.

mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tuli pykälän mukaan määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään.

Henkilötietolain 7 §:ssä säädettiin käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta. Periaatteen mukaan henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteensopimaton 6 §:ssä tarkoitettujen käsittelyn tarkoitusten kanssa. Myöhempää henkilötietojen käsittelyä historiallista tutkimusta taikka tieteellistä tai tilastotarkoitusta varten ei kuitenkaan periaatteen mukaan pidetty yhteensopimattomana alkuperäisten käsittelyn tarkoitusten kanssa.

Henkilötietolain 8 §:ssä säädetään käsittelyn yleisistä edellytyksistä. Pykälän 1 momentissa on lueteltu erinäisiä tilanteita, joista vähintään yhden tuli soveltua henkilötietojen käsittelyyn, jotta se voitaisiin katsoa sallituksi. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan henkilötietoja saa käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella, puolestaan pykälän 2 kohdan mukaan henkilötietoja saa käsitellä rekisteröidyn toimeksiannosta tai sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osallisena, taikka sopimusta edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely voidaan katsoa sallituksi, jos käsittely on kyseessä olevassa yksittäistapauksessa tarpeen rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamiseksi. Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan käsittely on sallittua, jos kyseisestä käsittelystä säädetään laissa tai jos käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai veloitteesta.

Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 5 kohdassa käsiteltiin yhteysvaatimusta henkilötietojen käsittelyssä. Yhteyksivaatimuksen edellyttämä yhteys syntyy pykälän 5 kohdan mukaan, jos rekisteröidyllä on asiakas- tai palvelussuhteen, jäsenyyden tai muun niihin verrattavan suhteen vuoksi asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan. Pykälän 2 momentissa säädetään poikkeuksesta tähän käsittelyn edellytykseen. Momentin mukaan tietoja voidaan luovuttaa 5 kohdan nojalla vain, jos henkilötiedon luovuttaminen kuuluu tavanomaisena osana kysymyksessä olevan toiminnan harjoittamiseen edellyttäen, että tarkoitus, johon tiedot luovutetaan, ei ole yhteensopimaton henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kanssa ja että rekisteröidyn voidaan olettaa tietävän henkilötietojen tällaisesta luovuttamisesta.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua, jos kysymys on konsernin tai muun taloudellisen yhteenliittymän asiakkaita tai työntekijöitä koskevista tiedoista ja näitä tietoja käsitellään kyseisen yhteenliittymän sisällä. Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely voi olla sallittua, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän toimeksiannosta tapahtuvaa maksupalvelua, tietojenkäsittelyä tai muita niihin verrattavia tehtäviä varten. Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä, jos

kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä tai elinkeinoelämässä kuvaavista yleisesti saatavilla olevista tiedoista ja näitä tietoja käsitellään rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeuksien ja etujen turvaamiseksi, tai pykälän 1 momentin 9 kohdan mukaan, jos tietosuojalautakunta on antanut käsittelyyn henkilötietolain 43 §:n 1 momentissa tarkoitetun luvan.

Henkilötietolain 9 §:ssä säädettiin tietojen laatua koskevista periaatteista. Pykälän mukaan henkilötietojen käsittelyssä tulee noudattaa tarpeellisuus- ja virheettömyysvaatimusta. Näiden periaatteiden mukaan käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia ja rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä. Pykälän 2 momentin mukaan rekisterinpitäjän velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon henkilötietojen käsittelyn tarkoitus sekä käsittelyn merkitys rekisteröidyn yksityisyyden suojalle. Viimeisenä henkilötietolan mukaisena periaatteena säädettiin 10 §:n mukaisesta rekisteriselosteesta. Rekisteriseloste laadittiin henkilörekisterikohtaisesti.²¹ Rekisteriselosteen sisältöä käsitellään myöhemmin tämän opinnäytetyön rekisteröidyn informointia koskevassa kappaleessa.

Henkilötietodirektiivin II jaksossa säädettiin tietojenkäsittelyn laillisuutta koskevista periaatteista. Jakson 7 artiklassa säädettiin siitä, että jäsenvaltioiden on säädettävä periaatteista, joiden mukaan henkilötietoja on käsiteltävä. Suomessa tämä velvollisuus on täytetty säätämällä periaatteista henkilötietolain 2 luvussa. Hallituksen esityksessä eduskunnalle todetaan, että henkilötietodirektiivissä säädetyt henkilötietojen käsittelyn yleiset periaatteet ovat edelleen nykypäivänäkkin päteviä, vaikka henkilötietodirektiivin soveltamisen alkamisen ja nykyhetken välissä yhteiskunta on kehittynyt valtavasti, jonka myötä myös digitalisaatio on tapahtunut. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään vastaavista periaatteista.²²

6.2 Tietosuoja-asetuksen mukaiset periaatteet

Yleisen tietosuoja-asetuksen II luvussa säädetään periaatteista. Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista. Periaatteet kattavat lainmukaisuuden, kohtuullisuuden, läpinäkyvyyden, käyttötarkoitussidonnaisuuden, tietojen minimoinnin, täsmällisyyden, säilytyksen rajoittamisen, eheyden ja luottamuksellisuuden. Artiklan 2 kohdassa säädetään osoitusvelvollisuudesta. Osoitusvelvollisuuden mukaan rekisterinpitäjä vastaa siitä, ja sen on pystyttävä osoittamaan se, että kaikkia 1 kohdassa lueteltuja periaatteita on noudatettu.

²¹ Tietosuojavaltuutetun toimisto, Kerro käsittelystä rekisteröidylle. 2020.

²² HE 9/2018 vp, 28.

Kumotun henkilötietodirektiivin 6 artiklassa säädettiin tietosuojaperiaatteista ja edellä mainittujen yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaisten periaatteiden voidaan katsoa mukailevan näitä aikaisemmin sovellettuja periaatteita. Oleellinen uudistus on osoitusvelvollisuus, jonka myötä ei enää riitä, että periaatteita noudatetaan, vaan rekisterinpitäjän tulee pystyä myös osoittamaan tämä.²³ Hallituksen esityksen mukaan, vaikka osoitusvelvollisuudesta ei ole erityisiä säädöksiä 5 artiklan 2 kohdan lisäksi muualla yleisessä tietosuoja-asetuksessa, tulee sitä noudattaa kaikessa henkilötietojen käsittelyssä. Hallituksen esityksen mukaan osoitusvelvollisuus korostuu, koska yleisessä tietosuoja-asetuksessa on omaksuttu niin kutsuttu riskipohjainen lähestymistapa. Kyseisen lähestymistavan ydin voidaan katsoa olevan siinä, että rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä ottavat huomioon toteuttamissaan toimenpiteissä sen, minkälaisia riskejä niiden toteuttama henkilötietojen käsittely edellyttää.²⁴ Toimenpiteet, joilla henkilötietoja suojataan, suhteutetaan siis siihen, minkälaisia riskejä voidaan katsoa käsittelyyn liittyvän.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa säädetään tarkemmin käsittelyn lainmukaisuudesta. Henkilötietojen käsittely voi olla lainmukaista vain, jos jokin 6 artiklan 1 kohdan käsittelyperusteista soveltuu kyseessä olevaan käsittelyyn. Käsittelyperusteita ovat rekisteröidyn suostumus, sopimus, rekisterinpitäjän lakisääteinen velvoite, elintärkeiden etujen suojaaminen, yleistä etua koskeva tehtävä tai julkinen valta tai vaihtoehtoisesti rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettu etu. Artiklan mukaista oikeutta täsmennetään tietosuojalain 4 §:ssä, jossa käydään läpi tilanteet, joissa henkilötietoja saa käsitellä yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi, josta säädetään yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdassa.²⁵

Yleisen tietosuoja-asetuksen 7 artiklassa säädetään suostumusten edellytyksistä. Artiklan 1 kohdan mukaan, jos tietojenkäsittely perustuu suostumukseen, rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan, että rekisteröity on antanut suostumuksen henkilötietojensa käsittelyyn. Artiklan 2 kohdan mukaan, jos rekisteröity antaa suostumuksensa kirjallisessa ilmoituksessa, joka koskee myös muita asioita, suostumuksen antamista koskeva pyyntö on esitettävä selvästi erillään muista asioista helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa selkeällä ja yksinkertaisella kielellä. Mikään tätä asetusta rikkova osa sellaisesta ilmoituksesta ei ole sitova. Artiklan 3 kohdan mukaan rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa suostumuksensa koska tahansa. Artiklan 4 kohdassa käsitellään suostumuksen vapaaehtoisuuden arviointia.

²³ Korpisaari 2018, 89.

²⁴ HE 9/2018, 28-29.

²⁵ Ks. lainsäädännön lisäksi; Tietosuojavaltuutetun toimisto, Lainmukaisuus, asianmukaisuus ja läpinäkyvyys. 2020.

Suostumus toimii usein henkilötietojen käsittelyperusteena.²⁶ WP29-työryhmä²⁷ on antanut 28.11.2017 yleisen tietosuoja-asetuksen mukaista suostumusta koskevat suuntaviivat. Suuntaviivat on viimeksi tarkastettu ja hyväksytty 10.4.2018, eli juuri ennen yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkamista. Suuntaviivojen johdantokappaleen mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen myötä pätevän suostumuksen hankkimista ja osoittamista koskevia vaatimuksia selkeytetään ja täsmennetään, verrattuna henkilötiedodirektiivin ja sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivissä käytettyyn suostumuksen määritelmään.²⁸

Yleisen tietosuoja-asetuksen 8 artiklassa säädetään tietoyhteiskunnan palveluihin liittyvän lapsen suostumukseen sovellettavista ehdoista. Artiklassa on säädetty, että jäsenvaltiot voivat lainsäädännössään säätää tätä tarkoitusta koskevasta alemmasta iästä, joka ei saa olla alle 13 vuotta. Suomessa ikäraja säädetään täydentävästi tietosuojalain 5 §:ssä, jonka mukaan lapsen henkilötietojen käsittely ja tietoyhteiskunnan palveluiden tarjoaminen suoraan lapselle on lainmukaista, jos lapsi on vähintään 13-vuotias.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa säädetään erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä. Artiklan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin sisältyvien tietojen käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja ovat tiedot, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys sekä geneettisten tai biometrinen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevat tiedot. Artiklan 2 kohdassa säädetään poikkeuksista edellä kuvattuun pääsääntöön. Tietosuojalain 6 §:ssä säädetään tarkentavasti erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä. Pykälässä käydään läpi tilanteet, joissa ei sovelleta 9 artiklan 1 kohdan pääsääntöä siitä, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on kiellettyä.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa säädetään rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä. Artiklan mukaan näitä henkilötietoja tulee käsitellä vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja

²⁶ Korpisaari 2018, 127.

²⁷ Tietosuojatyöryhmä perustettiin direktiivin 95/46/EY 29 artiklalla vuonna 1995. Se oli riippumaton EU:n neuvonantava elin, joka käsiteli tietosuojaan ja yksityisyyden suojaan liittyviä kysymyksiä. Sen tehtävät määriteltiin direktiivin 95/46/EY 30 artiklassa ja direktiivin 2002/58/EY 15 artiklassa. 29 artiklan mukainen työryhmä Asetuksen 2016/679 mukaista suostumusta koskevat suuntaviivat. WP29:n toiminta on lakannut yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen myötä, mutta Euroopan tietosuojaneuvosto (EDPB) on jatkanut sen jalanjäljissä. Tietosuojavaltuutetun toimisto 24.6.2018, Uuden tietosuojalainsäädännön soveltaminen alkaa huomenna.

²⁸ Asetuksen 2016/679 mukaista suostumusta koskevat suuntaviivat 2017, 3.

vapauksien suojelemiseksi. Tietosuojalain 7 §:ssä säädetään täsmällisesti rikustuomioihin ja rikkomuksiin liittyvän käsittelyn tilanteista, joissa kyseessä olevia henkilötietoja saa käsitellä.

Yleisen tietosuoja-asetuksen II luvun viimeisessä, 11 artiklassa säädetään käsittelystä, joka ei edellytä tunnistamista. Artiklan 1 kohdan mukaan, jos tarkoitukset, joihin rekisterinpitäjä käsittelee henkilötietoja, eivät edellytä tai eivät enää edellytä, että rekisterinpitäjä tunnistaa rekisteröidyn, rekisterinpitäjällä ei ole velvollisuutta säilyttää, hankkia tai käsitellä lisätietoja rekisteröidyn tunnistamista varten, jos tämä olisi tarpeen vain yleisen tietosuoja-asetuksen noudattamiseksi. Artiklan 2 kohdan mukaan, jos rekisterinpitäjä pystyy 1 kohdassa tarkoitetuissa kohdissa osoittamaan, ettei se pysty tunnistamaan rekisteröityä, rekisterinpitäjän on ilmoitettava asiasta rekisteröidylle, jos tämä on mahdollista. Tällaisissa tapauksissa yleisen tietosuoja-asetuksen 15-20 artiklaa ei sovelleta, paitsi jos rekisteröity näiden artikloiden mukaisia oikeuksiaan käyttääkseen antaa lisätietoja, joiden avulla hänet voidaan tunnistaa.

Henkilötietodirektiivissä ei säädetty käsittelystä, joka ei edellytä tunnistamista. Näin ollen 11 artiklassa säädetty periaate on uudistus henkilötietolakiin nähden. Artiklan sisältö tukee tietojen minimoinnin ja käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteiden tarkoituksia. Mikäli rekisterinpitäjä veloitettaisiin säilyttämään, hankkimaan tai käsittelemään lisätietoja vain tunnistamista varten, voitaisiin tämän katsoa olevan viimeksi mainittujen periaatteiden vastaista.²⁹

7 Rekisteröidyn oikeudet

7.1 Rekisteröidyn oikeudet henkilötietolain mukaan

Hallituksen esityksessä eduskunnalle henkilötietolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi toodetaan, että tietosuojadirektiivin (sittemmin kutsuttu henkilötietodirektiiviksi) myötä rekisteröidylle kuuluvia tiedonsaantioikeuksia lisättäisiin. Hallituksen esityksen mukaan rekisterinpitäjät olisivat lakimuutoksen myötä velvollisia antamaan rekisteröidylle entistä laajemmin tietoja henkilötietojen käsittelystä. Tämän tiedoksiannon tulisi tapahtua nimenomaan oma-aloitteisesti rekisterinpitäjän toimesta.³⁰ Nämä uudistukset olivat siis tavoitteena, kun henkilötietodirektiivi implementoitiin Suomen lainsäädäntöön henkilötietolailalla. Henkilötietolailalla kumottiin aikaisemmin voimassa ollut henkilörekisterilaki (471/1987).

Euroopan unionin perusoikeusvirasto ja Euroopan neuvosto ovat vuonna 2014 laatineet yhdessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kanssa käsikirjan Euroopan tietosuoja-oikeudesta. Käsikirja on laadittu ennen yleisen tietosuoja-asetuksen antamista, joten se perustuu

²⁹ Korpisaari 2018, 168.

³⁰ HE 96/1998 vp, 1.

sittemmin kumottuun henkilötietodirektiiviin.³¹ Käsikirjan rekisteröityjen oikeuksia käsittelevässä osiossa on todettu, että jokaisella on oltava oikeus pyytää kaikilta rekisterinpitäjiltä tieto siitä, käsittelee rekisterinpitäjä hänen henkilötietojaan. Tämän tulee perustua kansalliseen lainsäädäntöön.³²

Käsikirjan rekisteröidyn oikeuksia koskevan osion mukaan rekisteröidyllä on oltava kansallisen lainsäädännön nojalla oikeus saada omat henkilötietonsa jokaiselta rekisterinpitäjältä, joka käsittelee näitä tietoja. Jokaisella on oikeus saada henkilötietojansa käsittelevä rekisterinpitäjä oikaisemaan ja tarvittaessa suojaamaan hänen tietonsa, mikäli ne ovat virheelliset. Lisäksi jokaisella on oikeus saada rekisterinpitäjä poistamaan tai tarvittaessa suojaamaan hänen henkilötietonsa, mikäli niitä käsitellään rekisterinpitäjän toimesta laittomasti.³³

Rekisteröidyllä on myös oikeus vastustaa henkilötietojensa käsittelyä tietyissä tilanteissa. Rekisteröity voi vastustaa sellaisia häneen kohdistuvia automaattisia päätöksiä, jotka on toteutettu käsittelemällä henkilötietoja pelkästään automaattisesti. Rekisteröidyllä on myös oikeus vastustaa suhteettomiin lopputuloksiin johtavaa henkilötietojen käsittelyä ja henkilötietojen käsittelyä suoramarkkinointia varten.³⁴

7.1.1 Rekisteröidyn oikeus saada informaatiota tietojen käsittelystä

Henkilötietolain rekisteröidyn oikeuksia käsittelevän 6 luvun 24 §:ssä säädettiin tietojen käsittelystä annettavasta informoinnista. Pykälän 1 momentin mukaan rekisterinpitäjän oli henkilötietoja kerätessään huolehdittava siitä, että rekisteröity voi saada tiedon rekisterinpitäjästä ja tarvittaessa tämän edustajasta, henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä siitä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan, samoin kuin ne tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi asianomaisessa henkilötietojen käsittelyssä. Momentin mukaan tiedot oli annettava henkilötietoja kerätessä ja talletettaessa tai, jos tiedot hankitaan muualta kuin rekisteröidyltä itseltään ja tietoja on tarkoitus luovuttaa, viimeistään silloin kun tietoja ensi kerran luovutetaan.

Henkilötietolain samaisen 24 §:n 2 momentin mukaan pykälän 1 momentissa säädetyistä tiedonantovelvollisuudesta voitiin poiketa, jos rekisteröity oli jo saanut nämä tiedot tai jos se oli välttämätöntä valtion turvallisuuden, puolustuksen tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi, rikosten ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi taikka verotukseen tai julkiseen talouteen

³¹ Käsikirja Euroopan tietosuojaoikeudesta 2014, 5.

³² Käsikirja Euroopan tietosuojaoikeudesta 2014, 109.

³³ Käsikirja Euroopan tietosuojaoikeudesta 2014, 109.

³⁴ Käsikirja Euroopan tietosuojaoikeudesta 2014, 109.

liittyvän valvontatehtävän vuoksi. Samaisen momentin mukaan 1 momentin velvollisuudesta voitiin myös poiketa, mikäli kerätessä tietoja muualta kuin rekisteröidyltä itseltään, tietojen antaminen rekisteröidylle oli mahdotonta tai vaatii kohtuutonta vaivaa taikka aiheutti rekisteröidylle tai tietojenkäsittelyn tarkoitukselle olennaista vahinkoa tai haittaa eikä talletettavia tietoja käytetty rekisteröityä koskevaan päätöksentekoon taikka jos tietojen keräämisestä, tallettamisesta tai luovuttamisesta on nimenomaisesti säädetty.

Informointivelvoitteen avulla pyrittiin varmistumaan siitä, että rekisteröity saa tarvittavat tiedot henkilötietojensa käsittelystä. Koko henkilötietojen käsittelyprosessin kannalta oli merkityksellistä, että rekisteröidyt ovat tietoisia henkilötietojensa käsittelystä. Informaation myötä rekisteröidyillä oli tosiasialliset mahdollisuudet tehdä arvio käsittelyn asianmukaisuudesta ja käyttää henkilötietolaissa säädettyjä oikeuksiaan.³⁵

Henkilötietolain 25 §:ssä säädettiin tietyissä tapauksissa toteutettavasta rekisteröidyn informoinnista. Pykälän mukaan suoramainoksessa, etämyynissä ja muussa suoramarkkinoinnissa sekä markkina- ja mielipidetutkimuksen kyselyssä ja muussa näihin rinnastettavassa osoitteellisessa lähetyksessä, jota varten henkilön nimi- ja yhteystiedot on hankittu henkilörekisteristä, on ilmoitettava tiedonhankinnassa käytetyn henkilörekisterin nimi, rekisterinpitäjä ja tämän yhteystiedot. Puhelinmyynissä vastaavat tiedot oli annettava pyynnöstä.

Henkilötietolain 10 §:ssä säädettiin rekisteriselosteesta. Rekisteriselosteesta on mainittu aikaisemmin henkilötietolain periaatteita koskevassa kappaleessa. Pykälän 1 momentin mukaan rekisterinpitäjän oli laadittava henkilötietorekisteristä rekisteriseloste, josta ilmenee rekisterinpitäjän ja tarvittaessa tämän edustajan nimi ja yhteystiedot, henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, kuvaus rekisteröityjen ryhmästä tai ryhmistä ja näihin liittyvistä tiedoista tai tietoryhmistä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan ja siirretäänkö tietoja Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle, sekä kuvaus rekisterin suojauksen periaatteista.

Henkilötietolain 10 §:n 2 momentin mukaan, rekisterinpitäjän oli pidettävä rekisteriseloste jokaisen saatavilla. Momentin mukaan tästä velvollisuudesta voitiin kuitenkin poiketa, jos se oli välttämätöntä valtion turvallisuuden, puolustuksen tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi, rikosten ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi taikka verotukseen tai julkiseen talouteen liittyvän valvontatehtävän vuoksi.

7.1.2 Tiedon korjaaminen henkilötietolain mukaisesti

Henkilötietodirektiivin (95/46/EY) 6 artiklan d alakohdan mukaan jäsenvaltioiden oli säädetävä siitä, että henkilötiedot ovat täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä; oli tehtävä kaikki

³⁵ Warma 2013, 196.

mahdollinen sen varmistamiseksi, että niihin tarkoituksiin nähden virheelliset tai puutteelliset tiedot, joita varten tiedot kerättiin tai joissa niitä myöhemmin käsitellään, poistetaan tai oikaistaan. Henkilötietodirektiivin tiedonsaantioikeutta käsittelevässä 12 artiklassa todettiin, että jäsenvaltioiden on taattava rekisteröidylle oikeus saada rekisterinpitäjältä tapauskohtaisesti sellaiset tiedot oikaistuksi, poistetuiksi tai suojatuiksi, joiden käsittely ei ole tämän direktiivin mukaista, erityisesti tietojen puutteellisen tai virheellisen luonteen vuoksi.

Henkilötietolain 29 §:n 1 momentin mukaan rekisterinpitäjän oli ilman aiheetonta viivytystä oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta oikaistava, poistettava tai täydennettävä rekisterissä oleva, käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto. Rekisterinpitäjän oli myös estettävä tällaisen tiedon leviäminen, jos tieto voi vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen oikeuksiaan.

Henkilötietolain 29 §:n 2 momentin mukaan, jollei rekisterinpitäjä hyväksy rekisteröidyn vaatimusta tiedon korjaamisesta, hänen oli annettava asiasta kirjallinen todistus. Todistuksessa oli mainittava myös ne syyt, joiden vuoksi vaatimusta ei ole hyväksytty. Pykälässä säädettiin, että rekisteröity voi saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.

Henkilötietolain 29 §:n 3 momentin mukaan rekisterinpitäjän oli ilmoitettava tiedon korjaamisesta sille, jolle rekisterinpitäjä on luovuttanut tai jolta rekisterinpitäjä on saanut virheellisen henkilötiedon. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ollut, jos ilmoittaminen oli mahdotonta tai vaatii kohtuutonta vaivaa. Henkilötietodirektiivissä ei edellytetty, että virheen korjaamisesta oli ilmoitettava tiedon antaneelle taholle, mutta asiasta oltiin aikaisemmin säädetty henkilörekisterilaissa (471/1987), joka kumottiin henkilötietolain astuttua voimaan.

Rekisterinpitäjän tuli siis korjata henkilötietojen käsittelyn kannalta virheellinen, tarpeeton tai vanhentunut tieto. Korjaamisen tuli tapahtua joko rekisterinpitäjän omasta aloitteesta tai rekisteröidyn pyynnöstä. Rekisteröity pystyi esittämään korjausvaatimuksen häntä itseään tai hänen huollossaan olevia lapsia koskevien henkilötietojen osalta. Tämä edellytti, että henkilötiedot oli merkitty henkilörekisteriin. Oikeus tiedon korjaamiseen kohdistui kaikkiin henkilörekisterissä oleviin tietoihin.³⁶

Henkilötietolain mukainen oikeus tiedon korjaamiseen ei ulottunut viranomaisten tai tuomioistuinten antamien päätösten sisällön muuttamiseen, eikä sosiaaliviranomaisten tai lääkärin lausuntoihin. Henkilötietolakiin ei siis voitu perustaa kaikkia pyyntöjä tiedon korjaamisesta, mutta edellä mainittuihinkin tilanteisiin löytyi muualta lainsäädännöstä keinoja tiedon korjaamiseksi.³⁷

³⁶ Warma 2013, 208.

³⁷ Warma 2013, 208.

Henkilötietolain mukainen pyyntö tiedon korjaamiseksi oli suositeltavaa esittää rekisterinpitäjälle kirjallisesti. Kirjallinen muoto helpottaa pyynnön ja sen sisällön todentamista jälkikäteen. Pyyntö ei kuitenkaan oltu määrätty henkilötietolaissa tiettyä määrämuotoa, joten rekisteröity pystyi halutessaan myös esittämään pyynnön suullisesti rekisterinpitäjälle. Kirjallisen muodon avulla pystyttiin varmistamaan myös pyynnön selkeydestä. Selkeän pyynnön avulla rekisterinpitäjä pystyy tunnistamaan, mitä rekisteriä ja minkälaisia tietojen käsittelyä rekisteröidyn esittämä korjaamisvaatimus koskee. Vaatimuksessa tuli myös yksilöidä haluaako rekisteröity jonkin yksittäisen tiedon korjaamista tai poistamista ja mihin vaatimus perustuu. Tukeakseen vaatimustaan saattoi rekisteröity liittää vaatimuksensa yhteyteen asiakirjoja, joilla pystyttiin esimerkiksi näyttämään toteen tiedon virheellisyys.³⁸

Rekisterinpitäjän tuli henkilötietolain mukaan aloittaa korjaamispyynnön arviointi, kun se vastaanotti pyynnön rekisteröidyltä. Rekisterinpitäjän tuli arvioida pyyntöä sen mukaan, mikä tietojen käyttötarkoitus oli. Lisäksi rekisterinpitäjän tuli informoida mahdollisista muutoksista rekisteröidyn henkilötiedoissa, jos se oli luovuttanut henkilötietoja aikaisemmin eteenpäin. Rekisterinpitäjän oli informoitava luovutuksensaajia, ellei sen voitu katsoa olevan mahdollonta tai vaativan kohtuutonta vaivaa.³⁹

Henkilötietolaissa ei säädetty tietystä määräajasta, jossa rekisterinpitäjän tulisi vastata rekisteröidyn esittämään korjaamisvaatimukseen. Tämä poikkeaa esimerkiksi tarkastusoikeudesta, jonka osalta henkilötietolain 28 §:ssä säädettiin kolmen kuukauden takarajasta. Rekisterinpitäjän katsottiin kuitenkin olevan velvollinen vastaamaan rekisteröidyn esittämään korjaamisvaatimukseen ilman aiheutonta viivytystä.⁴⁰

Henkilötietolain voimassaolon aikana rekisterinpitäjä pystyi kieltäytymään rekisteröidyn korjaamispyynnöstä, mikäli se katsoi, ettei tietoja voida pyynnön perusteella korjata tai poistaa. Kieltäytyminen oli mahdollista, jos rekisterinpitäjä katsoi, ettei käsiteltävä tieto ole ilmoitetun käsittelytarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton tai vanhentunut. Mikäli rekisterinpitäjä katsoi, ettei tiedon korjaamiselle ollut perusteita, tuli sen ilmoittaa kirjallisesti rekisteröidylle ne syyt, joiden perusteella se kieltäytyy tiedon korjaamisesta. Rekisteröity pystyi henkilötietolain mukaan ottamaan yhteyttä tietosuojavaltuutettuun, jos rekisterinpitäjä vastaa kieltävästi hänen esittämänsä korjaamispyyntöön. Rekisteröidyn tuli kuitenkin olla ensin itse yhteydessä rekisterinpitäjään ja vasta sen jälkeen hän pystyi saattamaan asiansa valvontaviranomaisen arvioitavaksi.⁴¹

³⁸ Warma 2013, 208.

³⁹ Warma 2013, 209.

⁴⁰ Warma 2013, 209.

⁴¹ Warma 2013, 209.

Tietosuojavaltuutettu on tiedon korjaamista koskevassa kumotun henkilötietolain mukaisessa päätöksessään (Dnro 1160/533/2012) määrännyt rekisterinpitäjän Y poistamaan rekisteröityä koskevat tiedot. Tietosuojavaltuutetun antama määräys poistaa ilman aiheutonta viivytystä kaikki rekisteröityä koskevat henkilötiedot tarpeettomina, perustui henkilötietolain 40.2. §:än.⁴²

Viimeksi mainitussa tapauksessa rekisteröity oli pyytänyt rekisterinpitäjä Y:ltä tietojen poistamista henkilötietolain 29 §:n nojalla. Rekisterinpitäjä Y oli antanut rekisteröidyn esittämiin pyyntöihin kielteisen vastauksen. Tietosuojavaltuutettu pyysi rekisterinpitäjältä selvitystä asiasta. Rekisterinpitäjä Y on vastauksessaan kertonut säilyttävänsä myyntihistoriatietoja enintään viiden vuoden ajan ja maksusaatatavietoja puolestaan niin kauan, kunnes maksut on suoritettu. Rekisterinpitäjä ilmoitti lisäksi säilyttävänsä enintään viiden vuoden ajan hakijana toimivaa rekisteröityä koskevia henkilötietoja. Henkilötietojen viiden vuoden säilyttämisaikaa rekisterinpitäjä Y perusteli henkilötietolain 12 §:llä. Henkilötietolain 12 §:n mukaan henkilötietojen säilyttämisaika tuli tarkistaa viiden vuoden välein.⁴³

7.2 Rekisteröidyn oikeudet yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään niistä oikeuksista, joita rekisteröidyillä on suhteessa heidän henkilötietoihinsa. Kunnollinen toteutus mahdollistaa sen, että rekisteröidyt saavat paremman kuvan henkilötietojensa käsittelystä, sekä pystyvät sen myötä ohjaamaan itse paremmin rekisterinpitäjien toteuttamaa käsittelyä. Yleinen tietosuoja-asetus ohjaa rekisterinpitäjiä läpinäkyvyyden toteuttamiseen ja näin vahvistaa yksilöiden tunnetta siitä, että he itse pystyvät kontrolloimaan henkilötietojensa käsittelyä.⁴⁴

Rekisterinpitäjän on henkilötietoja käsitellessään toteutettava asianmukaiset toimenpiteet, joilla se pyrkii varmistamaan rekisteröityjen tietosuojaoikeuksien toteutumisen. Rekisteröityjen oikeuksien käyttämisestä tulee myös helpottaa rekisterinpitäjien toimesta. Huomion arvoista on se, että rekisteröidyt eivät voi kaikissa henkilötietojen käsittelyn tilanteissa käyttää kaikkia yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia oikeuksiaan. Vaikutusta oikeuksien käyttämiseen on muun muassa sillä, millä lainmukaisella perusteella rekisterinpitäjä käsittelee rekisteröidyn henkilötietoja.⁴⁵

⁴² Tietosuojavaltuutetun päätös tiedon korjaamista koskevassa asiassa (Dnro 1160/533/2012).

⁴³ Tietosuojavaltuutetun päätös tiedon korjaamista koskevassa asiassa (Dnro 1160/533/2012).

⁴⁴ IT Governance Privacy Team 2017, 189.

⁴⁵ Tietosuojavaltuutetun toimisto, Rekisteröidyn oikeudet. 2020.

Tässä yhteydessä keskitytään rekisteröidyn oikeuteen tulla unohdetuksi ja rekisteröidyn oikeuteen saada tiedot oikaistuksi, lisäksi näiden oikeuksien käyttö pohjustetaan tutustumalla rekisteröidyn oikeuteen saada informointia henkilötietojensa käsittelystä. Yleisen tietosuojasetuksen rekisteröityjen oikeuksia käsittelevässä III luvussa säädetään, edellä mainittujen oikeuksien lisäksi; toimitettavista tiedoista, kun henkilötietoja kerätään rekisteröidyltä (13 artikla), toimitettavista henkilötiedoista, kun tietoja ei ole saatu rekisteröidyltä (14 artikla), rekisteröidyn oikeus saada pääsy tietoihin (15 artikla), oikeus käsittelyn rajoittamiseen (18 artikla), henkilötietojen oikaisua tai poistoa tai käsittelyn rajoitusta koskeva ilmoitusvelvollisuus (19 artikla), oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen (20 artikla), vastustamisoikeus (21 artikla) ja automatisoidut yksittäispäätökset profilointi mukaan luettuna (22 artikla). Kaikkien rekisteröityjen oikeuksien rajoittamisesta on säädetty tietosuojasetuksen 23 artiklassa, jonka mukaan lainsäädäntötoimenpiteillä voidaan rajoittaa tietyissä tilanteissa rekisteröityjen oikeuksien käyttämistä.

7.2.1 Rekisteröidyn informointi tietosuojasetuksen mukaisesti

Tietosuojasetuksen rekisteröityjen oikeuksia käsittelevän III luvun 1 jaksossa säädetään läpinäkyvyydestä ja sitä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä. Jakson 12 artiklassa säädetään läpinäkyvästä informoinnista, viestinnästä ja yksityiskohtaisista säännöistä rekisteröidyn oikeuksien käyttöä varten. Artikla käsittelee rekisterinpitäjän velvollisuutta toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet, joilla se voi toimittaa rekisteröidylle yleisen tietosuojasetuksen edellyttämät käsittelyä koskevat tiedot. Tiedot tulee toimittaa artiklan mukaan rekisteröidylle tiiviisti esitetyssä, läpinäkyvässä, helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa, selkeällä ja yksinkertaisella kielellä varsinkin silloin, kun tiedot on tarkoitettu erityisesti lapselle. Tiedot on toimitettava kirjallisesti tai muulla tavoin ja tapauksen mukaan sähköisessä muodossa. Artiklan mukaan tiedot voidaan antaa suullisesti, mikäli rekisteröity näin pyytää. Tämä edellyttää kuitenkin, että rekisteröidyn henkilöllisyys on vahvistettu muulla tavoin. Samaisen 12 artiklan 2 kohdan mukaan rekisterinpitäjän on helpotettava asetuksessa myöhemmin käsiteltävien 15-22 artiklan mukaisten rekisteröidyn oikeuksien käyttämistä.

12 artiklan 3 kohdan mukaan rekisterinpitäjän on toimitettava rekisteröidylle tiedot toimenpiteistä, joihin on ryhdytty 15-22 artiklan nojalla tehdyn pyynnön johdosta, ilman aiheetonta viivytystä ja joka tapauksessa kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Määräaikaa voidaan tarvittaessa jatkaa enintään kahdella kuukaudella, ottaen huomioon pyyntöjen monimutkaisuus ja määrä. Rekisterinpitäjän on ilmoitettava rekisteröidylle tällaisesta mahdollisesta jatkamisesta kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta sekä viivästymisen syyt.

Jos rekisteröity esittää pyynnön sähköisesti, tiedot on toimitettava sähköisesti mahdollisuuksien mukaan, paitsi jos rekisteröity toisin pyytää.

Tämä on yksi uudistus henkilötietolakiin nähden, sillä kuten edellä on käyty läpi, ei henkilötietolaissa säädetty määräajasta, jossa rekisterinpitäjän tulisi vastata rekisteröidyn esittämään korjauspyyntöön. Yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklan sisältö koskettaa kaikkia rekisteröidyn oikeuksia, joten rekisteröityjen oikeusturvan voitaneen katsoa paranevan, jokaisen oikeuden käyttämisen osalta. Huomiota tulee kiinnittää kuitenkin siihen, että vaikka asetuksessa säädetään määräajasta, on pääsääntö kuitenkin 12 artiklan mukaan se, että pyyntöön vastataan viivytyksettä.

12 artiklan 4 kohdan mukaan, jos rekisterinpitäjä ei toteuta toimenpiteitä rekisteröidyn pyynnön perusteella, rekisterinpitäjän on ilmoitettava viipymättä ja viimeistään kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta rekisteröidylle syyt siihen ja kerrottava mahdollisuudesta tehdä valitus valvontaviranomaiselle ja käyttää muita oikeussuojakeinoja.

12 Artiklan 5 kohdan mukaan jäljempänä yleisessä tietosuoja-asetuksessa olevan 13 ja 14 artiklan nojalla toimitetut tiedot ja kaikki 15-22 ja 34 artiklaan perustuvat tiedot ja toimenpiteet ovat maksuttomia. Jos rekisteröidyn pyynnöt ovat ilmeisen perusteettomia tai kohtuuttomia, erityisesti jos niitä esitetään toistuvasti, rekisterinpitäjä voi joko periä kohtuullisen maksun ottaen huomioon tietojen tai viestien toimittamisesta tai pyydetyn toimenpiteen toteuttamisesta aiheutuvat hallinnolliset kustannukset, taikka kieltäytyä suorittamasta pyydettyä toimea. Näissä tapauksissa rekisterinpitäjän on osoitettava pyynnön ilmeinen perusteettomuus tai kohtuuttomuus.

12 artiklan 6 kohdan mukaan, jos rekisterinpitäjällä on perusteltua syytä epäillä 15-21 artiklan mukaisen pyynnön tehneen luonnollisen henkilön henkilöllisyyttä, rekisterinpitäjä voi pyytää toimittamaan lisätiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn henkilöllisyyden vahvistamiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta 11 artiklan soveltamista.

12 artiklan 7 kohdan mukaan jäljempänä yleisessä tietosuoja-asetuksessa 13 ja 14 artiklassa tarkoitetut tiedot voidaan antaa rekisteröidyille yhdistettynä vakiomuotoisiin kuvakkeisiin, jotta suunnitellusta käsittelystä voidaan antaa mielekäs yleiskuva helposti erottuvalla, ymmärrettävällä ja selvästi luettavissa olevalla tavalla. Jos kuvakkeet esitetään sähköisessä muodossa, niiden on oltava koneellisesti luettavissa. 12 artiklan 8 kohdan mukaan siirretään komissiolle valta antaa 92 artiklan mukaisesti delegoituja säädöksiä, jotta voidaan määrittää kuvakkeilla annettavat tiedot ja menettelyt, joilla standardoituja kuvakkeita tarjotaan käyttöön.

Tietosuoja-asetuksen 19 artiklassa säädetään henkilötietojen oikaisua tai poistoa tai käsittelyn rajoitusta koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta. Tämä ilmoitusvelvollisuus koskee siis

nimenomaisesti 16-18 artikloja. Rekisterinpitäjän on 19 artiklan mukaan ilmoitettava edellä mainituista toimenpiteistään jokaiselle vastaanottajalle, jolle henkilötietoja on luovutettu, paitsi jos tämä osoittautuu mahdottomaksi tai vaatii kohtuutonta vaivaa. Rekisterinpitäjän on ilmoitettava rekisteröidylle näistä vastaanottajista, jos rekisteröity sitä pyytää. Artiklassa ei säädetä rekisteröidyn informoinnista, mutta katson, että artiklan läpikäynti tässä yhteydessä on tarkoituksenmukaista.

Rekisteröidyn informoinnin avulla pyritään takaamaan luonnollisille henkilöille parempaa tietosuojaa. Tietosuoja-asetuksen 12 artiklassa viitataan asetuksessa jäljempänä käsiteltäviin artikloihin 13-22 ja artiklaan 34. Aikaisemmin tässä opinnäytetyössä käsitelty läpinäkyvyyden periaate vahvistuu informointia koskevissa säädöksissä. Läpinäkyvyyden ja informoinnin myötä pyritään varmistumaan, että rekisteröidyt ovat tietoisia henkilötietojensa käsittelystä ja pysyvät sen myötä muun muassa käyttämään tietosuoja-asetuksessa säädettyjä oikeuksiaan. Rekisteröidyn informointia koskevat säädökset eivät rajoittaudu yleisessä tietosuoja-asetuksessa 12 artiklaan, mutta tässä yhteydessä tarkoituksen mukaista on käydä läpi 12 artikla, joka antaa pohjan rekisteröityjen oikeuksien toteuttamiselle, sekä 19 artiklan mukainen ilmoitusvelvollisuus, sillä se on vahvasti sidoksissa 16 ja 17 artiklan mukaisiin oikeuksiin.

7.2.2 Tiedon oikaisu tietosuoja-asetuksen mukaisesti

Tietosuoja-asetuksen 16 artiklan mukaan rekisteröidyllä on oikeus vaatia, että rekisterinpitäjä oikaisee ilman aiheutonta viivytystä rekisteröityä koskevat epätarkat ja virheelliset henkilötiedot. Ottaen huomioon tarkoitukset, joihin tietoja käsiteltiin, rekisteröidyllä on oikeus saada puutteelliset henkilötiedot täydennettyä, muun muassa toimittamalla lisäselvitys.

Henkilötietojen virheettömyys voidaan katsoa olevan osa rekisteröityjen oikeusturvaa, sillä mikäli henkilötietojen käsittely tapahtuu väärin tai puutteellisten tietojen perusteella, voi sillä olla negatiivisia vaikutuksia rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille. Jokaisen luonnollisen henkilön oikeus on tulla arvioiduksi virheettömien ja ajantasaisten tietojen perusteella.⁴⁶

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa säädetään muun muassa täsmällisyysperiaatteesta, jonka mukaan henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä.⁴⁷ Täsmällisyysperiaatteen mukaan rekisterinpitäjän on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet, joilla se voi varmistaa, että käsittelyn tarkoituksiin epätarkat ja virheelliset rekisteröityä koskevat henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä.⁴⁸ Näin ollen

⁴⁶ Korpisaari 2018, 216.

⁴⁷ Korpisaari 2018, 216.

⁴⁸ Alapurainen 2020, 95.

täsmällisyysperiaatteen voidaan katsoa täydentävän rekisteröidyn oikeutta tietojen oikaisemiseen ja näitä kahta säädöstä onkin tulkittava yhdessä.⁴⁹

Oikaisuoikeus soveltuu tilanteisiin, joissa henkilötietojen käsittelylle löytyy laillinen käsittelyperuste. Tietosuoja-asetuksen 16 artiklan avulla pyritään ehkäisemään väärin johtopäätösten tai päätösten tekemistä, virheellisen tai puutteellisen tiedon perusteella. Tällaisilla päätöksillä voi olla hyvinkin merkittävä vaikutus rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille esimerkiksi, jos kyse on terveydenhuollossa käytettävistä tiedoista.⁵⁰

Virheellinen tai puutteellinen tieto voi tulla rekisteröidyn tietoon, jos hän on käyttänyt tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukaista oikeutta saada pääsy tietoihin. Tarkastusoikeuden ohella rekisteröity voi tulla tietoiseksi virheellisistä tiedoista sattumalta tai, jos niiden perusteella ollaan ryhdytty toimenpiteisiin ja esimerkiksi tehty jokin rekisteröityä koskeva päätös.⁵¹ Vaikka rekisterinpitäjän oma-aloitteisuus on lähtökohtana virheellisten tai puutteellisten tietojen oikaisulle, on oikaisu toteutettava tarvittaessa rekisteröidyn pyynnön johdosta.⁵²

Käytännössä rekisterinpitäjän on pystyttävä tarpeen vaatiessa muokkaamaan tietojärjestelmiinsä tallennettuja tietoja, jotta epätarkat, puutteelliset ja virheelliset rekisteröityä koskevat tiedot voidaan oikaista tai täydentää. Lähtökohta on kuitenkin se, että organisaatiot suunnittelevat järjestelmänsä sellaiseksi, että rekisteröidyn henkilötiedot ovat mahdollisimman täsmällisiä ja päivitettyjä ilman, että rekisteröidyn tarvitsee esittää oikaisupyyntöjä.⁵³

Tietosuoja-asetuksen mukaan rekisteröidyn ei tarvitse perustella oikaisupyyntöään, mutta hänen tulee pystyä osoittamaan, että tieto on virheellinen, epätarkka tai puutteellinen. Jos tiedolla on todennäköisesti merkittäviä oikeudellisia vaikutuksia, tulee rekisterinpitäjän varmistua uuden tiedon oikeellisuudesta. Mikäli kyse on helposti toteen näytettävästä asiasta, kuten kirjoitusvirheestä henkilön nimessä, ei suurempia todisteluita todennäköisesti tarvita.⁵⁴

Tietosuoja-asetuksessa säädetyt rekisteröidyn oikeudet ovat korostetun henkilökohtaisia. Näin ollen myös oikaisuoikeus koskee nimenomaan rekisteröityä. Jos rekisteröity ilmoittaa jotakin toista henkilöä koskevasta virheellisestä tiedosta rekisterinpitäjälle, tulee rekisterinpitäjän kuitenkin harkita sitä, tulisiko tiedon oikeellisuus tarkistaa ja tarvittaessa korjata. Tämä perustuu pitkälti aikaisemmin mainittuun tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa säädettyyn täsmällisyysperiaatteeseen.⁵⁵ Kuten edellä informointia koskevassa kappaleessa on käyty läpi,

⁴⁹ Korpisaari 2018, 217.

⁵⁰ Korpisaari 2018, 217.

⁵¹ Korpisaari 2018, 217.

⁵² Alapurainen 2020, 95.

⁵³ Hanninen, Laine, Rantala, Rusi & Varhela 2017, 61.

⁵⁴ Korpisaari 2018, 218.

⁵⁵ Korpisaari 2018, 219.

tietosuoja-asetuksen 12 artiklan mukaan rekisterinpitäjä ei saa lähtökohtaisesti vaatia rekisteröidyltä maksua tietojen korjaamisesta.

Rekisteröidyn kannattaa esittää pyyntö mahdollisimman selkeästi ja tarkasti, jotta rekisterinpitäjä tietää, mihin toimenpiteisiin rekisteröity haluaa rekisterinpitäjän ryhtyvän pyynnön johdosta. Rekisteröidyn kannattaa myös dokumentoida esittämänsä pyyntö esimerkiksi siltä varalta, että rekisterinpitäjä kieltäytyy toteuttamasta pyyntöä ja rekisteröity haluaa saattaa asian tietosuojavaltuutetun arvioitavaksi.⁵⁶

Vastaanotettuaan oikaisupyynnön rekisterinpitäjän on arvioitava, ovatko tiedot henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellisiä, puutteellisia tai epätarkkoja. Mikäli näin ei ole, ei rekisterinpitäjän tarvitse oikaista kyseessä olevia tietoja. Rekisterinpitäjän on ilmoitettava tästä rekisteröidylle, joka on pyytänyt tietojen korjaamista.⁵⁷

Mikäli rekisterinpitäjä kieltäytyy rekisteröidyn osoittamasta pyynnöstä, tulee tästä ilmoittamisen yhteydessä kertoa rekisteröidylle se syy, jonka perusteella hänen pyyntöään ei voida toteuttaa. Mikäli rekisteröity katsoo, ettei rekisterinpitäjän syyt pyynnöstä kieltäytymiselle ole päteviä, voi hän saattaa asian tietosuojavaltuutetun arvioitavaksi. Rekisteröity voi myös halutessaan pyrkiä tarjoamaan lisäselvitystä pyyntönsä tueksi, jolloin rekisterinpitäjä voi mahdollisesti arvioida pyyntöä uudelleen.⁵⁸

Oleellisena muutoksena voidaan pitää sitä, että tietojen korjaaminen tai oikaisu ei ole enää yhtä vahvasti sidoksissa henkilörekisteriin. Henkilötietolain 29 §:n mukainen korjaaminen kohdistettiin, nimenomaan henkilörekisterissä oleviin tietoihin, mutta tietosuoja-asetuksen mukaisten oikeuksien oikaisu- ja poisto-oikeuden käyttö ovat vahvemmin sidoksissa siihen seikkaan, että rekisterinpitäjä käsittelee rekisteröidyn henkilötietoja.

7.2.3 Tiedon poistaminen tietosuoja-asetuksen mukaisesti

Tietosuoja-asetuksen 17 artiklan 1 kohdan mukaan, rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjä poistamaan rekisteröityä koskevat henkilötiedot ilman aiheetonta viivytystä, ja rekisterinpitäjällä on velvollisuus poistaa henkilötiedot ilman aiheetonta viivytystä. Tämä edellyttää, että jokin 17 artiklan 1 kohdan alakohdista luetelluista perusteista täyttyy. Perusteet ovat seuraavanlaisia; henkilötietoja ei enää tarvita niihin tarkoituksiin, joita varten ne kerättiin tai joita varten niitä muutoin käsiteltiin; rekisteröity peruuttaa suostumuksen, johon käsittely on perustunut 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan tai 9 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti, eikä käsittelyyn ole muuta laillista perustetta; rekisteröity vastustaa käsittelyä 21 artiklan 1

⁵⁶ Korpisaari 2018, 220.

⁵⁷ Korpisaari 2018, 220.

⁵⁸ Alapurainen 2020, 95.

kohdan nojalla eikä käsittelyyn ole olemassa perusteltua syytä tai rekisteröity vastustaa käsittelyä 21 artiklan 2 kohdan nojalla; henkilötietoja on käsitelty lainvastaisesti; henkilötiedot on poistettava unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan rekisterinpitäjään sovellettavan lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi; henkilötiedot on kerätty 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisen yhteydessä.

Tietosuoja-asetuksen 17 artiklan 2 kohdan mukaan, jos rekisterinpitäjä on julkistanut henkilötiedot ja sillä on 1 kohdan mukaisesti velvollisuus poistaa tiedot, sen on käytettävissä oleva teknologia ja toteuttamiskustannukset huomioon ottaen toteutettava kohtuulliset toimenpiteet, muun muassa tekniset toimet, ilmoitatakseen henkilötietoja käsitteleville rekisterinpitäjille, että rekisteröity on pyytänyt kyseisiä rekisterinpitäjiä poistamaan näihin henkilötietoihin liittyvät linkit tai näiden henkilötietojen jäljennökset tai kopiot.

Tietosuoja-asetuksen 17 artiklan 3 kohdan mukaan, artiklan kohtia 1 ja 2 ei sovelleta, jos käsittely on tarpeen sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttämiseksi; rekisterinpitäjään sovellettavaan unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan, käsittelyä edellyttävän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai jos käsittely tapahtuu yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämistä varten; kansanterveyteen liittyvää yleistä etua koskevista syistä 9 artiklan 2 kohdan h ja i alakohdan sekä 9 artiklan 3 kohdan mukaisesti; yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jos 1 kohdassa tarkoitettu oikeus todennäköisesti estää kyseisen käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti tai oikeudellisen vaateen laati- miseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi.

Oikeutta tietojen poistamiseen kutsutaan myös oikeudeksi tulla unohdetuksi. Rekisteröidyllä on tietosuoja-asetuksen 17 artiklan mukaan oikeus tietyissä tilanteissa pyytää rekisterinpitäjää poistamaan häntä koskevat tiedot. Kyseessä on rekisteröidyn subjektiivinen oikeus, joten rekisteröidyn on pystyttävä näyttämään toteen, että hänellä on peruste tiedon poistamiselle.⁵⁹

Oikeutta tulla unohdetuksi voidaan käyttää monissa erilaisissa olosuhteissa. Kun henkilötietodirektiivi vaati vain tietojen poistamista "tarvittaessa", yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan rekisteröity voi saada tietonsa poistettua "ilman aiheetonta viivytystä" tietyissä olosuhteissa. Vaikka olosuhteet tietojen poistamiselle saattavat vaikuttaa suhteellisen suoraviivaisilta, on luonnollisen henkilön henkilötietojen lopullinen poisto kuitenkin nyky maailmassa yllättävän monimutkaista, erityisesti kun huomioon otetaan nykyteknologia.⁶⁰

⁵⁹ Korpisaari 2018, 223.

⁶⁰ IT Governance Privacy Team 2017, 196.

Mikäli rekisterinpitäjä poistaa tiedot rekisteröidyn pyynnön mukaisesti, tulee sen ilmoittaa poistosta kaikille niille tahoille, joille se on aiemmin luovuttanut kyseessä olevan rekisteröidyn henkilötietoja. Ilmoittamista ei tarvitse tehdä, mikäli se vaatisi kohtuuttomia toimia. Rekisteröity voi myös pyytää rekisterinpitäjää kertomaan, mille tahoille se on hänen henkilötietojaan aikaisemmin luovuttanut.⁶¹ Jokainen, joka tietää miten internet toimii ymmärtää, että poistettaviin henkilötietoihin linkitettyjen viitteiden poistaminen kaikilta verkkosivuilta, artikkeleista, hakutulossivuilta tai arkistoista on melko mahdoton tehtävä.⁶²

Henkilötietojen poistamisen monimutkaisuus ilmenee yleisen tietosuojasetuksen 17 artiklan 2 kohdasta, joka velvoittaa rekisterinpitäjää aikaisemmin läpikäytyjen edellytysten mukaisesti ilmoittamaan rekisteröidyn esittämästä pyynnöstä henkilötietoja käsitteleville rekisterinpitäjille. Velvoite toteuttaa ”kohtuulliset toimenpiteet” mahdollistaa henkilötietojen poistamisen monille organisaatioille ja vahvistaa rekisteröidyn oikeuksia sähköisessä käsittelyssä.⁶³

Tietosuojasetuksessa ei ole määritelty sitä, mitä tietojen poistamisella käytännössä tarkoitetaan. Ei voida kuitenkaan katsoa, että rekisteröidyn henkilötiedot olisi tietosuojasetuksen mukaisesti poistettu, jos poistetut tiedot on helppo palauttaa järjestelmään. Tiedot tulisi siis poistaa siten, että henkilötietoja käsittelevällä taholla ei olisi enää poistamisen jälkeen mahdollisuutta saada tietoja käsiinsä. Oleellista on, että tiedot tulevat poistetuiksi, eikä näin ollen tietojen poistamistekniikalla voida katsoa olevan juurikaan merkitystä.⁶⁴

Vaikka voidaan sanoa, ettei rekisterinpitäjän, henkilötietojen käsittelijän tai kolmannen osapuolen tulisi voida helposti palauttaa poistettuja henkilötietoja, ei aivan teoreettisen palautusmahdollisuuden vuoksi voitaisi sanoa, etteikö rekisteröidyn oikeutta tulla unohdetuksi olisi toteutettu. Voisi siis olla mahdollista palauttaa poistetut tiedot esimerkiksi erikoisohjelmistojen tai erikoistietämyksen avulla, mutta tiedot voitaisiin katsoa poistetuiksi tietosuojasetuksen näkökulmasta.⁶⁵

Tietosuojalain 5 luvussa säädetään tietojenkäsittelyn erityistilanteista. Tietojenkäsittelyn erityistilanteisiin on sisällytetty muun muassa 33 §:ssä säädetyt rajoitukset rekisterinpitäjän velvollisuuteen toimittaa tietoja rekisteröidylle ja 34 §:ssä säädetyt rajoitukset rekisteröidyn oikeuteen tutustua hänestä kerättyihin tietoihin. Tietosuojalaissa ei ole vastaavaan tapaan säädetty rajoituksia rekisteröidyn oikeuteen saada tietonsa oikaisutuiksi tai oikeuteen tulla unohdetuksi.

⁶¹ Tietosuojavaltuutetun toimisto, Kun haluat poistaa tietojasi. 2020.

⁶² IT Governance Privacy Team 2017, 196-197.

⁶³ IT Governance Privacy Team 2017, 197.

⁶⁴ Korpisaari 2018, 224.

⁶⁵ Korpisaari 2018, 224.

Tietojen poistamista koskevassa 17 artiklassa on puolestaan suoraan säädetty tilanteista, jolloin rekisteröidyn pyyntöä korjaamisesta tai poistamisesta ei sovelleta. Yleisen tietosuojasetuksen 17 artiklan 3 kohdan mukaan, ei kyseisen artiklan 1 ja 2 kohtaa sovelleta, jos käsittely on tarpeen sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttämiseksi. Aikaisempia kohtia ei myöskään sovelleta 3 kohdan b alakohdan mukaan, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjään sovellettavaan unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan, käsittelyä edellyttävän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai jos käsittely tapahtuu yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämistä varten.

Oikeutta tulla unohdetuksi ei sovelleta 17 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaan, jos käsittely on tarpeen kansanterveyteen liittyvää yleistä etua koskevista syistä 9 artiklan 2 kohdan h ja i alakohdan sekä 9 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Sama pätee 17 artiklan d alakohdan mukaan käsittelyyn, joka on tarpeen yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jos 1 kohdassa tarkoitettu oikeus todennäköisesti estää kyseisen käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti. Viimeisenä poikkeuksena 17 artiklan 3 kohdan e alakohdassa on säädetty siitä, että oikeutta tietojen poistamiseen ei sovelleta, mikäli käsittely on tarpeen oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi.

Näin ollen organisaatiot eivät ole poikkeuksetta velvollisia täyttämään yleisen tietosuojasetuksen mukaista poistopyyntöä. On myös mahdollista, että johtava valvontaviranomainen⁶⁶ ei pidä rekisterinpitäjän esittämää kielitäytymisen syytä perusteltuna, joten rekisterinpitäjän tulee valmistautua perustelemaan pyynnöstä kielitäytymisen syyt tarkemmin, kuin mitä 17 artiklan 3 kohdassa on kuvattu.⁶⁷

EU:n yleisen tietosuojasetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI)⁶⁸ mietinnössä on tuotu esille mahdollisuus kansallisen liikkumavaran käyttämiselle. Mietinnössä on taulukkoa apuna käyttäen arvioitu mahdollisuus kansallisen liikkumavaran käyttämiseen jokaisen yleisen

⁶⁶ Johtavalla valvontaviranomaisella tarkoitetaan valvontaviranomaista, joka johtaa henkilötietojen käsittelyn valvontaa, kun kyse on rajat ylittävästä henkilötietojen käsittelystä. Rajat ylittävällä henkilötietojen käsittelöllä tarkoitetaan puolestaan henkilötietojen käsittelyä, joka suoritetaan useammassa kuin yhdessä Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai käsittely vaikuttaa tai on omiaan vaikuttamaan merkittävästi useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa. Tietosuojavaltuutetun toimisto, Useita EU-maita koskeva käsittely. 2020.

⁶⁷ IT Governance Privacy Team 2017, 198.

⁶⁸ EU:n yleisen tietosuojasetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) mietintö. TATTI-työryhmä asetettiin 17.2.2016 oikeusministeriön toimesta. Työryhmän tehtävänä oli selvittää sitä, minkälaisen tarpeen yleinen tietosuojasetus jättää kansallisille lainsäädäntötoimenpiteille, valmistella täydentävää yleistä kansallista lainsäädäntöä ja koordinoita lainvalmistelutoimia, jotka ovat tarpeellisia henkilötietojen käsittelyä koskevan erityislainsäädännön tarkastamiseksi.

tietosuoja-asetuksen artiklan osalta. Yleisen tietosuoja-asetuksen 17 artiklan mukaisen oikeuden osalta taulukossa on todettu, että kansallinen liikkumavara ei mahdollista oikeuden yleisistä rajoituksista säätämistä yleislailla samaan tapaan kuin henkilötietolaissa säädettiin.

Apulaistietosuojavaltuutettu on EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisessa päätöksessään Dnro 4359/163/2018 antanut rekisterinpitäjänä toimivalle perintätoimisto X:lle määräyksen poistaa rekisteröidyn pyynnöstä tämän henkilötiedot, jotka liittyvät yli viisi vuotta sitten päättyneisiin perintätoimiin ja joiden säilyttämiselle ei löydy perusteita kirjanpitolainsäädännöstä. Tapauksessa rekisteröity oli ensin käyttänyt yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukaista oikeuttaan saada pääsy tietoihin, jonka jälkeen oli pyytänyt rekisterinpitäjää poistamaan häntä koskevat tiedot yleisen tietosuoja-asetuksen 17 artiklan mukaisesti. Rekisterinpitäjä perintätoimisto X kieltäytyi rekisteröidyn esittämästä poistopyynnöstä. Rekisterinpitäjä X perusteli kieltäytymistään kirjanpitolain (1336/1997) säädöksillä.⁶⁹

Apulaistietosuojavaltuutettu Anu Talus⁷⁰ katsoi päätöksessään, että perintätoimisto X:llä oli perusteet säilyttää päätöksessä tarkoitettuja tietoja perintätoimenpiteiden päättymisen jälkeen viiden vuoden ajan, mutta viittä vuotta pidempään voidaan säilyttää vain sellaisia henkilötietoja, jotka sisältyvät tositteisiin. Tositteiden säilyttämisestä on omat säädöksensä kirjanpitolaisissa. Apulaistietosuojavaltuutetun päätöksen mukaan perintätoiminnassa on noudatettava viiden vuoden säilytysaikaa, muiden kuin tositteisiin sisältyvien henkilötietojen osalta.⁷¹

8 Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisut

Euroopan unionin tuomioistuimen voidaan katsoa olevan organisaatiomalli, joka koostuu unionin tuomioistuimesta ja unionin yleisestä tuomioistuimesta.⁷² Euroopan unionin tuomioistuimen tehtävä on varmistaa, että kaikki EU-maat soveltavat ja tulkitsevat Euroopan unionin lainsäädäntöä samassa linjassa. Lisäksi Euroopan unionin tuomioistuimen tehtävänä on varmistaa Euroopan unionin lainsäädännön noudattaminen EU:n jäsenvaltioissa ja toimielimissä.⁷³

Euroopan unionin tuomioistuimen tehtävä on antaa tuomioita asioista, jotka on saatettu sen käsiteltäväksi. Yksi yleisimmistä asiatyypeistä, joita Euroopan unionin tuomioistuin käsittelee

⁶⁹ Apulaistietosuojavaltuutetun päätös (Dnro 4359/163/2018).

⁷⁰ Valtioneuvosto 2019, Apulaistietosuojavaltuutetuiksi Anu Talus ja Jari Råman. Anu Talus on oikeustieteen tohtori ja hänet nimitettiin apulaistietosuojavaltuutetun virkaan 1.5.2019 viiden vuoden määräajaksi. Anu Talus johtaa tietosuojavaltuutetun toimistossa yleisen tietosuoja-asetuksen alaan kuuluvia asioita. Talus huolehtii myös kansainvälisistä ja Euroopan unionin oikeuteen perustuvista tehtävistä ja vastaa EU-linjausten huomioon ottamisesta.

⁷¹ Apulaistietosuojavaltuutetun päätös (Dnro 4359/163/2018)

⁷² Raitio 2016, 134.

⁷³ Euroopan unioni, Euroopan unionin tuomioistuin. 2020.

ovat ennakkoratkaisuasiat, eli EU-lainsäädännön tulkinta. Jäsenvaltioiden tuomioistuinten tulee varmistaa, että jäsenvaltioissa sovelletaan Euroopan unionin lainsäädäntöä asianmukaisesti. Tästä huolimatta riskinä on, että lainsäädäntöä tulkitaan eriävästi jäsenvaltioiden kesken. Tarvittaessa kansallinen tuomioistuin voi pyytää Euroopan unionin tuomioistuimelta neuvoa. Neuvoa voidaan pyytää silloin, kun kansallinen tuomioistuin ei ole varma siitä, miten EU-säädöstä tulisi tulkita ja soveltaa. Tämän mekanismin avulla voidaan myös määritellä kansallisen lainsäädännön ja käytäntöjen EU-lainsäädännön mukaisuus.⁷⁴

8.1 Asia C-131/12: Google Spain and Inc v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González

Yhtenä merkittävimmistä tietosuojaa koskevista ennakkoratkaisuista voidaan pitää tapausta Google Spain v. Mario Costeja González⁷⁵ (Asia C-131/12), jossa arvioitiin yksilön suojaa henkilötietojen käsittelyssä. Ennakkoratkaisupyynnön esittäminen perustui Euroopan unionin toiminnasta solmitun sopimuksen (SEUT) 267 artiklaan⁷⁶. Kyseessä olevan ennakkoratkaisupyynnön Euroopan unionin tuomioistuimelle esitti Espanjan tuomioistuin Audiencia Nacional vuonna 2012.⁷⁷

Espanjalainen sanomalehti La Vanguardia julkaisi vuonna 1998 painetussa painoksessaan ilmoitukset sosiaaliturvaveloista johtuvien kiinteistöjen pakkomyynnistä. Ilmoitukset, joiden tarkoituksena oli houkuttaa mahdollisimman paljon tarjoajia, julkaistiin Espanjan työ- ja sosiaaliministeriön määräyksellä, ja olivat myöhemmin myös saatavilla internetissä. Yksi sanomalehden ilmoituksissa kuvailtuista kiinteistöistä kuului Gonzálezille, jonka nimi oli sisällytetty ilmoitukseen. Marraskuussa 2009 kantaja otti yhteyttä sanomalehteen valittaakseen siitä, että hänen nimellään tehtävä Google Search -haku johti edellä mainittuihin pakkohuutokauppa ilmoituksiin siitä huolimatta, että kantajan mukaan häntä koskevat tiedot eivät enää olleet merkityksellisiä. Kantajan mukaan ilmoitukset tulisi poistaa, koska niiden ei enää tässä vaiheessa voitu katsoa olevan merkityksellisiä, sillä kiinteistön pakkomyynti oltiin saatettu loppuun jo vuosia sitten.⁷⁸

Sanomalehti vastasi kantajan vaatimukseen, ettei tällaisten tietojen poistaminen ollut asianmukaista, koska ilmoitusten julkaisu oli tehty Espanjan työ- ja sosiaaliministeriön tilauksesta.

⁷⁴ Euroopan unioni, Euroopan unionin tuomioistuin. 2020.

⁷⁵ Asia C-131/12 Google Spain SL ja Google Inc. vastaan Agencia Española Protección de Datos (AEPD) ja Mario Costeja González.

⁷⁶ SEUT 237 säädetään siitä, missä tilanteissa Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ennakkoratkaisu. Ennakkoratkaisu voidaan SEUT 237 artiklan mukaan antaa perussopimusten tulkinnasta ja unionin toimielimen, elimen tai laitoksen säädöksen pätevyydestä ja tulkinnasta.

⁷⁷ Asia C-131/12. Ks. myös Korpisaari 2018, 226-227.

⁷⁸ Asia C-131/12.

Kantaja otti helmikuussa 2010 yhteyttä Googlen Espanjan toimipisteeseen (myöh. Google Spain) ja pyysi, että ilmoituksiin vievät linkit poistetaan. Google Spain katsoi, että sen emoyhtiö Google Inc. oli asiassa vastuullinen elin ja näin ollen välitti kantajan pyynnön Google Inc:lle.⁷⁹

Tämän jälkeen hakija jätti valituksen Espanjan tietosuojaviranomaiselle (Agencia Española de Protección de Datos, AEPD), jossa hän vaati sanomalehden velvoittamista poistamaan häntä koskevat ilmoitukset, sekä Googlen velvoittamista (Google Spain tai Google Inc.) poistamaan ilmoituksiin johtavat linkit. Heinäkuussa 2010 AEPD:n johtaja hylkäsi hakijan sanomalehteä koskevan valituksen, mutta hyväksyi sen Googlea koskevien vaatimusten osalta. AEPD:n johtaja kehotti Googlea poistamaan linkit, joista kantaja oli valittanut ja tekemään pääsyn kyseisiin tietoihin mahdottomaksi.⁸⁰

Googlen emoyhtiö Google Inc. ja Espanjan Google Spain nostivat erikseen kanteen Espanjan kansalliseen korkeimpaan oikeuteen (Audiencia Nacional) AEPD:n tekemästä päätöksestä. Google Inc. ja Google Spain vetosivat kanteessaan siihen, ettei EU:n henkilötietodirektiivin soveltamisala ylettänyt koskemaan Yhdysvaltoihin sijoittautunutta Googlen emoyhtiötä (Google Inc.) ja sen tytäryhtiö Google Spain ei ollut toiminnassaan vastuussa hakukoneesta. Googlen mukaan hakutoiminnossa ei käsitelty henkilötietoja, joten näin ollen Googlen emoyritystä tai sen tytäryhtiötä ei voitu missään tapauksessa pitää rekisterinpitäjänä, joten kantajalla ei kanteiden mukaan ollut oikeutta saada laillisesti julkaistuja ilmoituksia poistetuiksi.⁸¹

Euroopan unionin tuomioistuin (suuri jaosto) antoi ratkaisunsa Google Spain -tapaukseen toukokuussa 2014. Ratkaisun mukaan hakukoneen toiminnan voitiin katsoa tietyissä tilanteissa olevan henkilötietojen käsittelyä, jos kyseessä oleviin tietoihin sisältyi henkilötietoja. Ratkaisun mukaan taho, joka ylläpitää hakukonetta, oli pidettävä rekisterinpitäjänä.⁸²

Ratkaisun mukaan hakukoneen ylläpitäjän tuli poistaa hakijan nimellä tehdyn haun tuloksista linkit tietoihin, joita sivulliset olivat julkaisseet internetissä. Poisto tuli ratkaisun mukaan tehdä, vaikka tiedot olivat julkaistu sinänsä laillisesti. Euroopan unionin tuomioistuimen tuli arvioida tapauksessa sitä, oliko kantajalla oikeus siihen, että hänen tietonsa poistettaisiin pyydetyllä tavalla hakutulosten luettelosta. Merkityksellistä oli se, että hakutulokset tulivat näkyviin nimenomaan kantajan nimellä tehtävän haun perusteella. Tapauksessa ei katsottu, että tietojen tulisi aiheuttaa vahinkoa rekisteröidylle, jotta kyseessä olevat tiedot voitaisiin poistaa. Tästä huolimatta katsottiin, että oikeutta tietojen poistamiseen ei olisi ollut, jos

⁷⁹ Asia C-131/12.

⁸⁰ Asia C-131/12.

⁸¹ Asia C-131/12.

⁸² Korpisaari 2018, 226.

hakija olisi ollut yhteiskunnassa sellaisessa asemassa, jonka myötä yleisöllä olisi oikeus tietää kyseessä olevista asioista.⁸³

Rekisteröidyllä katsottiin olevan oikeus linkkien poistamiseen, sillä niiden voitiin katsoa olevan hänen yksityiselämänsä kannalta arkaluonteisia. Tähän vaikutti myös se, että alkuperäiset ilmoitukset oli julkaistu sanomalehden toimesta kauan sitten. Katsottiin myös, ettei tapauksessa ilmennyt erityisiä syitä siihen, että tiedot tulisi pitää yleisön saatavilla. Näin ollen Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että rekisteröity González saattoi vaatia linkkien poistamista.⁸⁴

8.2 Asia C-136/17: GC, AF, BH ja ED v. Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL), Premier ministren ja Google LLC

Asiassa C-136/17 Ranskan valvontaviranomainen Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL) oli kieltäytynyt määräämästä Google LCC:tä poistamaan hakijoita koskevia hakutulolinkkejä. Myös tässä tapauksessa kyse oli nimenomaan hakijoiden nimellä tehtävän haun perusteella esille tulevista hakutulolinkeistä. Tämän seurauksena hakijat GC, AF, BH ja ED valittivat päätöksistä Ranskan ylimpään hallintotuomioistuimeen (Conseil d'État), joka esitti ennakkoratkaisupyynnön Euroopan unionin tuomioistuimelle vuonna 2017.⁸⁵

Ennakkoratkaisussa on kiinnitetty huomiota henkilötietojen suojan luonteeseen perusoikeutena. Ratkaisussa on tuotu esille EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 17 artiklan 3 kohdan poikkeuksista tiedonvälityksenvapaus. Kuten edellä on jo käyty läpi, 17 artiklan 3 kohdan alakohdan mukaan oikeutta tietojen poistamiseen ei ole, jos henkilötietojen käsittely on tarpeen sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttämiseksi. Näin ollen henkilötietojen suojan tulee olla oikeassa suhteessa muihin oikeuksiin, eikä oikeutta henkilötietojen suojaan voida pitää absoluuttisena. Euroopan unionin tuomioistuin on myös ratkaisussaan tuonut esille, että oikeutta henkilötietojen suojaan on tarkasteltava suhteessa kyseisen oikeuden tehtävään yhteiskunnassa. Tämä on todettu yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa.⁸⁶

Euroopan unionin tuomioistuin on ratkaisussaan todennut, että hakukoneiden ylläpitäjiin sovelletaan lähtökohtaisesti kieltoja ja rajoituksia, jotka liittyvät erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyyn. Ratkaisun mukaan hakukoneen ylläpitäjä on lähtökohtaisesti

⁸³ Korpisaari 2018, 227.

⁸⁴ Korpisaari 2018, 227.

⁸⁵ Asia C-136/17.

⁸⁶ Asia C-136/17.

velvollinen hyväksymään sellaiset pyynnöt, jotka rekisteröity on esittänyt hakutulosslinkkien osalta, jotka johtavat erityisiä henkilötietoryhmiä koskeviin tietoihin.⁸⁷

Ratkaisun mukaan hakukoneen ylläpitäjä voi kieltäytyä edellä mainitun kaltaisesta pyynnöstä, mikäli erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä koskevat poikkeukset soveltuvat tilanteeseen. Tämän lisäksi erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn tulee muilta osin täyttää laillisuutta koskevat edellytykset. Kieltäytymisen kannalta on myös oleellista, ettei rekisteröidyllä ole kyseessä olevassa tapauksessa oikeutta vastustaa mainittua käsittelyä henkilökohtaiseen tilanteeseensa liittyvien huomattavan tärkeiden ja perusteltujen syiden vuoksi.⁸⁸

Ratkaisussa on myös otettu kantaa siihen, minkälaisen tietojen voidaan katsoa olevan rikoksia ja tuomioita koskevia tietoja. Näiden tietojen osalta unionin tuomioistuin on ratkaisussaan todennut, että hakukoneen ylläpitäjän on lähtökohtaisesti hyväksyttävä tällaisia tietoja koskeva poistopyyntö, jos kyseiset tiedot liittyvät kyseessä olevan tuomioistuinmenettelyn aikaisempaan vaiheeseen eivätkä niiden voida kyseisen menettelyn kulun johdosta vastaavan enää nykytilannetta, näissä tilanteissa tulee tehdä punnintaa rekisteröidyn henkilötietojen suojan ja mahdollisesti kiinnostuneiden internetin käyttäjien oikeuden saada tietoa tapahtuneesta välillä.⁸⁹

9 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu KHO 2018:112

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2018:112 otettiin kantaa rekisteröidyn oikeuteen saada tiedot poistettua. Siitä huolimatta, että yleinen tietosuojasäädös oli ratkaisun antamisajankohtana voimassa, sovelsi korkein hallinto-oikeus ratkaisussaan henkilötietodirektiiviä. Henkilötietodirektiivin lisäksi ratkaisussa sovellettiin Euroopan unionin perusoikeuskirjaa ja Euroopan ihmisoikeussopimusta.⁹⁰

Tapauksessa hakija oli tuomittu alkuvuodesta 2012 alentuneesti syntäkeisena tekemästään murhasta. Hakijalle oli langetettu teosta yli kymmenen vuoden pituinen vankeusrangaistus. Hakijan mukaan Google Search -hakutulokset, joista ilmeni hänen mielentilaansa koskevia tietoja, olivat henkilötietolaissa tarkoitettulla tavalla tarpeettomia rekisterinpitäjän (Google Inc.) suorittaman henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta. Näin ollen hakija vaati, että häntä koskevat Google Search -hakutulokset tulee määrätä poistettaviksi.⁹¹

⁸⁷ Asia C-136/17.

⁸⁸ Asia C-136/17.

⁸⁹ Asia C-136/17.

⁹⁰ Korpisaari 2018, 227.

⁹¹ KHO 2018:112 & Korpisaari 2018, 227.

Korkein hallinto-oikeus viittasi Euroopan unionin tuomioistuimessa ratkaistuun Google Spain -tapaukseen, jonka ratkaisun lähtökohtana on, että rekisteröidyn oikeudet syrjäyttävät suuren yleisön intressin saada hakukoneen avulla tietoja rekisteröidystä, silloin kun haku tehdään rekisteröidyn nimellä. Tasapainotteluun näiden oikeuksien ja intressien välillä vaikuttaa tietojen luonne ja se, kuinka vahva suuren yleisön intressi on rekisteröidyn tietojen saamiseen. Oleellista on miten tiedot vaikuttavat mahdollisesti rekisteröidyn yksityiselämään ja onko kyseinen rekisteröity julkisuuden henkilö.⁹²

Korkein hallinto-oikeus katsoi ratkaisussaan KHO 2018:112, että hakijalla oli tässä tapauksessa oikeus saada pyytämänsä hakutulokset poistettua. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun perusteluiden mukaan teko oli vakava ja siitä ei ollut ehtinyt kulumaan merkittävän pitkää aikaa, ennen tietosuojavaltuutetun asiassa antamaa päätöstä. Perusteluista käy myös ilmi, että korkein hallinto-oikeus katsoi, että hakijalla oli merkityksellinen asema julkisuudessa.⁹³

Ratkaisussa katsottiin, että poistetuiksi pyydetty hakukonelinkit sisälsivät sellaisia hakijaa koskevia tietoja, jotka kuuluvat henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuihin arkaluonteisiin tietoihin, kun kyseessä olivat hakijan terveyden- ja mielentilaa koskevat tiedot. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun kannalta oli oleellista, että hakutulokset olivat yleisön löydettävissä myös muutoin, kuin hakijan nimellä tehtävän haun avulla. Näin voitiin katsoa, ettei linkkien poistaminen rajoittanut merkittävässä määrin yleisön mahdollisuutta saada tietoa tapauksesta tai käydä yhteiskunnallista keskustelua asiasta.⁹⁴

Näin ollen korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei yleisön intressi saada tietoa, voinut syrjäyttää rekisteröidyn oikeutta yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Ratkaisussa katsottiin, että kyseessä olevat henkilötiedot olivat henkilötietolaissa tarkoitettulla tavalla tarpeettomia. Tästä johtuen korkein hallinto-oikeus päätti ratkaisussaan, että rekisteröidyn tietoihin johtavat linkit oli poistettava.⁹⁵

10 Apulaistietosuojavaltuutetun päätökset

Apulaistietosuojavaltuutettu on antanut huhtikuussa 2020 neljä (4) määräystä hakutuloslinkkien poistamisesta. Kyseessä olevat hakutuloslinkit ovat tulleet näkyviin, kun haku ollaan tehty nimenomaan hakijan nimellä. Kaikissa tapauksissa hakija on pyytänyt hakukone Googlea poistamaan hakutuloslinkit, mutta kyseinen rekisterinpitäjä on kieltäytynyt toteuttamasta poistoa. Poistomääräysten lisäksi apulaistietosuojavaltuutettu antoi päätökset viidessä

⁹² KHO 2018:112 & Korpisaari 2018, 227-228.

⁹³ KHO 2018:112 & Korpisaari 2018, 227-228.

⁹⁴ KHO 2018:112 & Korpisaari 2018, 228.

⁹⁵ KHO 2018:112 & Korpisaari 2018, 229.

hakutulolinkkejä koskevissa asioissa, joissa ei annettu rekisterinpitäjälle määräystä tietojen poistamisesta.⁹⁶

Kolmessa tietosuojavaltuutetun toimistoon vireille saatetussa hakutulolinkkien poistamista koskevissa asioissa (Dnro 5756/154/2018, 6722/154/2018 ja 903/154/2019) apulaistietosuojavaltuutettu hyväksyi hakijoiden vaatimukset ja antoi Google LCC:lle määräykset hakutulolinkkien poistamisesta. Yhdessä asiassa (Dnro 8004/154/2018) apulaistietosuojavaltuutettu hyväksyi hakijan esittämät vaatimukset osittain ja määräsi rekisterinpitäjän poistamaan yhden hakutulolinkin.⁹⁷

Asiassa Dnro 8004/154/2018 apulaistietosuojavaltuutettu hylkäsi hakijan vaatimukset osittain. Hakija oli tuomittu rikoksesta, jonka takia hänen voitiin katsoa olevan yhteiskunnassa tietyn tasoisessa julkisessa asemassa. Lisäksi apulaistietosuojavaltuutettu katsoi, että hakija oli itse saattanut poliittisiin mielipiteisiin liittyvät itseään koskevat tiedot julkisiksi. Näiden seikkojen ei voitu kuitenkaan katsoa johtavan siihen, ettei hakijalla olisi lainkaan yksityisyyden suojaa. Hakijan sukuelimen kuvan voitiin katsoa olevan niin arkaluonteista tietoa, ettei hakijan julkisesta asemastakaan johtuen voitu katsoa, että tieto tulisi pitää yleisön saatavilla.⁹⁸

Kolmessa asiassa apulaistietosuojavaltuutettu hyväksyi kokonaisuudessaan hakijoiden vaatimukset ja antoi Google LLC:lle määräykset poistaa hakutulolinkit hakijoiden pyyntöjen mukaisesti. Yhdessä tapauksessa (Dnro 5756/154/2018) apulaistietosuojavaltuutettu määräsi poistettavaksi hakutulolinkkejä, jotka koskivat rekisteröidyn entisen työnantajansa edustajana antamia lausuntoja, joiden katsottiin aiheuttavan haittaa rekisteröidyn yksityiselämälle ja maineelle. Apulaistietosuojavaltuutettu katsoi, ettei rekisteröity ollut sellaisessa julkisessa asemassa, ettei häntä koskevia hakutulolinkkejä voitaisi poistaa.⁹⁹ Toisessa asiassa (Dnro 903/154/2019) kyse oli rikoksesta syytetyn hakijan tiedoista. Hakija oli sittemmin vapautettu häneen kohdistetuista syytteistä.¹⁰⁰ Kolmannessa asiassa (Dnro 6722/154/2018) kyse oli rikoksesta tuomitun hakijan henkilötunnuksen saatavilla pitämisestä.¹⁰¹

Googlelle antamiensa poistomääräysten lisäksi apulaistietosuojavaltuutettu teki päätöksen viidessä poistopyyntöä koskevassa asiassa, joissa poistomääräystä ei annettu. Myös näissä asioissa rekisteröity oli pyytänyt, että valvontaviranomainen antaa määräyksen hakutulolinkkien poistamisesta. Kaikissa tapauksissa, joista apulaistietosuojavaltuutettu ei antanut määräystä,

⁹⁶ Tietosuojavaltuutetun toimisto, Apulaistietosuojavaltuutettu määräsi Googlen poistamaan hakutuloksia. 2020.

⁹⁷ Apulaistietosuojavaltuutetun päätökset (5756/154/2018, 6722/154/2018, 903/154/2019 & 8004/154/2018).

⁹⁸ Apulaistietosuojavaltuutetun päätös (Dnro 8004/154/2018).

⁹⁹ Apulaistietosuojavaltuutetun päätös (Dnro 5756/154/2018).

¹⁰⁰ Apulaistietosuojavaltuutetun päätös (Dnro 903/154/2019).

¹⁰¹ Apulaistietosuojavaltuutetun päätös (Dnro 6722/154/2018).

oli kyse rikoksesta tuomitun henkilön tiedoista. Päätöksiin poistomääräyksen antamatta jättämisestä vaikutti esimerkiksi se, kuinka kauan rikoksen tekemisestä oli kulunut aikaa ja minkälaisesta rikoksesta oli kysymys. Nämä seikat vaikuttavat siihen kuinka vahvana voidaan nähdä yleisön intressi saada tietoa tapauksesta. Apulaistietosuojavaltuutettu katsoi, ettei rikokseen syyllistyneen ja syyllistymättömän voida katsoa olevan samalla viivalla, kun kyse on yksityisyydensuojasta.¹⁰²

Tuoreet apulaistietosuojavaltuutetun päätökset noudattavat linjaa, jota tietosuojavaltuutettu on aikaisemmassa ratkaisukäytännössään henkilötietolain aikana käyttänyt. Tämä on merkittävä tieto, sillä päätöksistä käy ilmi, millä tavalla Suomen valvontaviranomainen on arvioinut hakukonepoistojen toteutumista yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen aikana. Apulaistietosuojavaltuutetun päätöksiin voidaan hakea hallinto-oikeudesta muutosta, joten edellä käsitellyt tapaukset eivät ole vielä tämän opinnäytetyön kirjoittamisen aikaan lainvoimaisia.¹⁰³

11 Valvontaviranomaisten tiedottaminen oikeuksista

Yleisen tietosuoja-asetuksen 51 artiklassa säädetään valvontaviranomaisista. Valvontaviranomaiset valvovat yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamista jäsenvaltioissa. Valvontaviranomaisen on myös omalla toiminnallaan pyrittävä siihen, että asetusta sovelletaan kaikkialla Euroopan unionissa yhdenmukaisesti.¹⁰⁴

Yleisen tietosuoja-asetuksen 57 artiklassa säädetään valvontaviranomaisten erinäisistä tehtävistä. Artiklan mukaan tietosuojaviranomaisten tehtäviin kuuluu yleinen tiedottaminen rekisterinpitäjille ja henkilötietojen käsittelijöille näiden velvoitteista. Lisäksi tietosuojaviranomaisten tehtävänä on suuren yleisön tietoisuuden ja ymmärryksen parantaminen tietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, säännöistä, suojatoimista ja oikeuksista. Tässä yhteydessä keskitytään valvontaviranomaisten tehtävään edistää tietoisuutta tietosuojaa koskevista asioista. Käydään läpi Ruotsin, Yhdistyneiden kuningaskuntien ja Euroopan unionin valvontaviranomaisten tiedottamista yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista oikeuksista. Tässä yhteydessä ei käydä läpi millä tavoin Suomen valvontaviranomainen eli tietosuojavaltuutetun toimisto tiedottaa rekisteröityjen oikeuksista, sillä toimistolta saamassani toimeksiannossa pyydettiin tutustumaan nimenomaan muiden valvontaviranomaisten suorittamaan tiedottamiseen. Tietosuojavaltuutetun toimiston kotisivuilla¹⁰⁵ voi tutustua Suomen valvontaviranomaisen

¹⁰² Tietosuojavaltuutetun toimisto, Apulaistietosuojavaltuutettu määräsi Googlen poistamaan hakutuloksia. 2020.

¹⁰³ Tietosuojavaltuutetun toimisto, Apulaistietosuojavaltuutettu määräsi Googlen poistamaan hakutuloksia. 2020.

¹⁰⁴ Korpisaari 2018, 427.

¹⁰⁵ Ks. www.tietosuoja.fi

toteuttamaan tiedottamiseen rekisteröidyn tietosuoja-asetuksen mukaisista oikeuksista. Tietosuojavaltuutetun toimisto julkaisee myös sähköistä uutiskirjettä, jonka voi tilata toimiston verkkosivujen kautta.¹⁰⁶

Ruotsin valvontaviranomainen Datainspektionen tiedottaa verkkosivuillaan rekisteröidyn yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista oikeuksista ruotsiksi ja englanniksi. Ruotsin valvontaviranomaisen verkkosivuilla on kaikkia rekisteröidyn oikeuksia koskevat tiedot kerätty yhdelle sivulle. Englanninkielisen versio on otsikoitu "The data subject's rights" eli rekisteröidyn oikeudet, kun taas ruotsinkielinen versio on otsikoitu "Dina rättigheter" eli sinun oikeutesi. Englanninkielisessä versiossa on kerrottu perustiedot oikeuksista, kuten se missä tilanteissa oikeuksia voidaan käyttää. Ruotsin kielisessä versiossa käydään oikeudet läpi parilla lauseella ja lisäksi oikeutta koskeva kysymys. Oikeutta tietojen poistamiseen koskeva kysymys kuuluu "Vill du ta bort en sökträff om dig från en sökmotor?" eli suomennettuna haluatko poistaa sinua koskevan hakutuloksen hakukoneesta. Tähän vastataan, että kun teet hakukoneella kuten Google- tai Bing-haun nimelläsi, saattavat hakutulokset sisältää sinusta sellaisia tietoja, joita et halua pitää yleisön nähtävillä. Vastaus kertoo, että rekisteröity voi kääntyä hakukoneen puoleen ja pyytää hakutulosten poistamista, jotka löytyvät rekisteröidyn nimen perusteella tehtävällä haulla.¹⁰⁷

Yhdistyneen kuningaskunnan valvontaviranomainen Information Commissioner's Office (ICO) tiedottaa rekisteröidyn oikeuksista verkkosivuillaan englanniksi. ICO:n sivuilla on jokaista oikeutta koskeva erillinen osio. Oikeutta saada tiedot oikaistuiksi koskevassa osiossa kerrotaan laajasti oikeutta koskevista asioista. Osiossa kerrotaan miten rekisteröity saa tietonsa korjatuksi ja osiosta löytyy mallikirje, jota rekisteröidyt voivat käyttää oikaisupyynnön esittämiseen rekisterinpitäjälle. Lisäksi osiosta löytyy esimerkiksi neuvoja tilanteeseen, jossa rekisteröityä koskevat tiedot sisältävät mielipiteitä. Lisäksi osiosta löytyy tietoa siitä, miten toimia, jos rekisterinpitäjä ei vastaa rekisteröidyn pyyntöön tai jos rekisteröity ei ole tyytyväinen rekisterinpitäjän antamaan vastaukseen. Näiden lisäksi osiossa on kerrottu, missä kaikissa tilanteissa rekisterinpitäjän on mahdollista kieltäytyä toteuttamasta rekisteröidyn pyyntöä, kuinka kauan rekisterinpitäjällä voi mennä pyyntöön vastaamisessa ja voiko rekisterinpitäjä pyytää rekisteröidyltä maksun pyynnön toteuttamisesta. Vastaavat tiedot löytyvät ICO:n verkkosivujen osiosta, joka koskee rekisteröidyn oikeutta tulla unohdetuksi.¹⁰⁸

Euroopan unionin tietosuojaviranomaisena toimii European Data Protection Supervisor (EDPS). EDPS:n verkkosivuilla on oma osionsa koskien yksilöiden oikeuksia. Osiossa käydään lyhyesti

¹⁰⁶ Tietosuojavaltuutetun toimisto 2019, Tietosuojavaltuutetun toimiston sähköinen uutiskirje nyt tilattavissa.

¹⁰⁷ Datainspektionen, Dina rättigheter & The data subject's rights. 2020.

¹⁰⁸ Information Commissioner's Office, Your right to get your data corrected & Your right to get your data deleted. 2020.

läpi, mitä oikeuksia yleinen tietosuoja-asetus sisältää, mutta varsinaista tietoa oikeuksien sisällöstä ja niiden käyttämisestä ei EDPS:n verkkosivuilta löydy. Verkkosivujen rekisteröidyn oikeuksia koskevassa osiossa voi puolestaan hakea erinäisiä dokumentteja, jotka koskevat rekisteröityjen yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia oikeuksia.¹⁰⁹

12 Johtopäätökset

Ihmisten tietoisuus tietosuojasta ja yleisestä tietosuoja-asetuksesta on kasvanut viime vuosina.¹¹⁰ Uskon, että valvontaviranomaisten toteuttamalla tiedottamisella on ollut tähän merkittävä vaikutus. Tietosuojalainsäädännön uudistus puhutti paljon ennen asetuksen soveltamista ja myös sen jälkeen. Uudistus toi mukanaan paljon muutoksia ja parannuksia, joista tässä opinnäytetyössä käsiteltiin vain murto-osa.

Oikeus tulla unohdetuksi oli varmasti yksi puhuttaneimmista rekisteröidyn oikeuksista ja myös merkittävä uudistus tietosuojalainsäädäntöön. Tässä opinnäytetyössä oikeus- ja ratkaisukäytäntöä koskevat erilliset osiot keskittyvät tähän oikeuteen. Tämä on perusteltua, sillä tietojen poistamista koskevat päätökset ovat hyvin merkittäviä ja niitä on myös käsitelty eri oikeusasteissa oikaisua enemmän.

Tietosuoja-asetuksen oikaisua koskeva artikla on itsessään hyvin suppea, mutta saa täydennystä tietosuojalaista ja myös muista tietosuoja-asetuksen artikloista, kuten muutkin asetuksessa säädetyt rekisteröidyn oikeudet. Poistamista koskeva artikla on kuitenkin jo itsessään hyvin kattava. Tietosuoja-asetus vahvistaa rekisteröityjen oikeuksia ja samalla myös oikeutta tietojen poistamiseen ja korjaamiseen. Asetuksen artiklojen muotoilulla on pyritty vastaamaan paremmin nyky-yhteiskunnan tarpeisiin. Jo pelkästään se, että rekisteröidyn oikeudet henkilötietojensa oikaisuun ja poistamiseen on eriytetty tietosuoja-asetuksessa omiin artikloihinsa, on merkittävä muutos henkilötietolakiin nähden, jossa näistä asioista säädettiin yhdessä tietojen korjaamista koskevassa pykälässä.

Opinnäytetyön johtopäätöksenä voidaan todeta, että tietosuoja-asetus on parantanut rekisteröidyn asemaa henkilötietojensa oikaisussa ja poistamisessa. Tämän hetkisen ratkaisukäytännön voidaan kuitenkin pitkälti katsoa noudattelevan kumotun henkilötietolain mukaista linjaa. Ratkaisukäytännön lisääntyessä odotettavaa on, että tietosuoja-asetuksen parannukset rekisteröidyn asemaan ja oikeuksiin ovat selkeämmin tunnistettavissa myös käytännössä.

¹⁰⁹ European Data Protection Supervisor, Rights of the Individual. 2020.

¹¹⁰ Ks. Tietosuojavaltuutetun toimisto 2019, Vuosi EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamista: 66% suomalaisista kuullut tietosuoja-asetuksesta, tietoisuus tietosuojavaltuutetun toiminnasta lisääntynyt.

Uudistusten ja parannusten lisäksi tulee huomata, että henkilötietolain linjan noudattaminen viestii myös siitä, että suomalaiset lainsäätäjät olivat onnistuneet jo henkilötietolaissa säätämään asioista, jotka vielä tänä päivänäkin voidaan katsoa relevanteiksi henkilötietojen suojelussa. Tietysti henkilötietolakia on ajan mittaan uudistettu, mutta ydin oli aina 90-luvulla säädetyssä henkilötietodirektiivissä, jonka myötä uudistus koettiin myös tarpeelliseksi. On siis toisaalta myös helpottavaa huomata, ettei opinnäytetyössä käsiteltyjen oikeuksien toteuttamisessa ole vielä ainakaan tapahtunut valtavan suuria muutoksia. Mikäli henkilötietolain tietojen korjaamista koskevan säädöksen soveltamisen ja asetuksen 16 ja 17 artiklojen välillä olisi valtavia käytännön eroja, voitaisiin tämän katsoa viestineen siitä, että lainsäädäntö olisi ollut niin merkittävällä tavalla jäljessä ajastaan, että sen soveltaminen näin pitkään olisi vaarantanut luonnollisten henkilöiden oikeusturvan hyvin merkittävällä tavalla. Näin ollen uudistusten ja parannusten lisäksi kiitollinen voi olla niistä yhtäläisyyksistä, joita aikaisemmin sovelletun ja nykyisen tietosuojalainsäädännön välillä on.

Merkittävimpänä asiana pidän kuitenkin sitä, että tietosuoja-asetuksen soveltamisen myötä henkilötietojen suoja Euroopan unionin jäsenvaltioissa on yhdenmukaistunut ja myös henkilötietojen vapaa liikkuvuus taataan Euroopan talousalueella. Rekisteröidyillä on kattavammat mahdollisuudet henkilötietojensa oikaisuun ja poistamiseen koko unionin alueella. Tärkeää on, etteivät rekisteröidyt ole sen armoilla, kuinka hyvin jäsenvaltiot onnistuvat implementoimaan EU:ssa säädetyt säädökset omaan lainsäädäntöönsä, vaan kaikki rekisteröidyt nauttivat samoista oikeuksista jokaisessa jäsenvaltiossa.

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit

Alapurainen, L. 2020. Työelämän henkilötietojen käsittelyedellytykset. Teoksessa Alapurainen, L. Lehtonen, L. Koskinen, S. & Wiberg, M. Henkilötietojen käsittely työelämässä. Helsinki: Edita Publishing Oy, 7-167.

Hanninen, M. Laine, E. Rantala, K. Rusi, M. ja Varhela, M. 2017. Henkilötietojen käsittely – EU-tietosuoja-asetuksen vaatimukset. Helsinki: Kauppakamari.

Hirvonen, A. 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki: Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17.

IT Governance Privacy Team. 2017. EU General Data Protection Regulation (GDPR): An Implementation and Compliance Guide. Ely: IT Governance Publishing.

Korpisaari, P. 2018. Artiklat 4-19. Teoksessa Korpisaari, P. Pitkänen, O. Warma-Lehtinen, E. Uusi tietosuojalainsäädäntö. Helsinki: Alma Talent, 49-241.

Korpisaari, P. Pitkänen, O. Warma-Lehtinen, E. 2018. Uusi tietosuojalainsäädäntö. Helsinki: Alma Talent.

Pitkänen, O. 2018. Johdanto. Teoksessa Korpisaari, P. Pitkänen, O. & Warma-Lehtinen, E. Uusi tietosuojalainsäädäntö. Helsinki: Alma Talent, 1-29.

Raitio, J. 2016. Euroopan unionin oikeus. Helsinki: Alma Talent.

Tiilikka, P. Henkilötietolain tarkoitus ja soveltamisala. Teoksessa Pitkänen, O. Tiilikka, P. & Warma, E. Henkilötietojen suoja. 2013. Helsinki: Talentum, 27-71.

Warma, E. 2013. Rekisteröidyn oikeudet. Teoksessa Pitkänen, O. Tiilikka, P. & Warma, E. Henkilötietojen suoja. Helsinki: Talentum, 195-212.

Vanto, J. 2011. Henkilötietolaki käytännössä. Helsinki: WSOYpro.

Virallislähteet

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) mietintö (35/2017).

Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (9/2018)

Hallituksen esitys Eduskunnalle henkilötietolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (96/1998)

Oikeus- ja ratkaisukäytäntö

Apulaistietosuojavaltuutetun päätös, Hakutuloslinkin poistaminen: rikoksesta tuomitun henkilötunnus (Dnro 6722/154/2018).

Apulaistietosuojavaltuutetun päätös, Hakutuloslinkkien poistaminen: virheelliset tiedot (Dnro 903/154/2019).

Apulaistietosuojavaltuutetun päätös, Hakutuloslinkkien poistaminen: kommentit mediassa en-tisen työnantajan edustajana (Dnro 5756/154/2018).

Apulaistietosuojavaltuutetun päätös, Hakutuloslinkin poistaminen: kuva rikoksesta tuomitun sukuelimestä (8004/154/2018).

Apulaistietosuojavaltuutetun päätös, Henkilötietojen säilytysajat ja rekisteröidyn oikeus saada henkilötietonsa poistetuksi (Dnro 4359/163/2018).

Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisu, Asia C-131/12 Google Spain SL ja Google Inc. vastaan Agencia Española Protección de Datos (AEPD) ja Mario Costeja González.

Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisu, Asia C-136/17 GC, AF, BH ja ED v. Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL), Premier ministren ja Google LLC.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu, KHO 2018:112.

Tietosuojavaltuutetun päätös tiedon korjaamista koskevassa asiassa (Dnro 1160/533/2012).

Muut lähteet

29 artiklan mukainen työryhmä (WP29). Asetuksen 2016/679 mukaista suostumusta koskevat suuntaviivat. Viitattu 25.3.2020. <https://tietosuojafi.fi/documents/6927448/8316711/Suostumus+fi/bd7605a0-5b37-4379-a681-57ba975a1ae7/Suostumus+fi.pdf>

Datainspektionen. Dina rättigheter. Viitattu 3.5.2020. <https://www.datainspektionen.se/vagledningar/for-dig-som-privatperson/for-medborgare---dina-rattigheter2/>

Datainspektionen. The data subject's rights. Viitattu 3.5.2020. <https://www.datainspektionen.se/other-lang/in-english/the-general-data-protection-regulation-gdpr/the-data-subjects-rights/>

Euroopan unionin tuomioistuin. Perustiedot. Viitattu 1.5.2020. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_fi#perustiedot

European Commission. 2018 report on the application of the EU Charter of Fundamental Rights. Viitattu 10.4.2020. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018_annual_report_charter_en_0.pdf

European Data Protection Supervisor. Rights of the Individual. Viitattu 3.5.2020. https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/subjects/rights-individual_en

European Data Protection Supervisor. The History of the General Data Protection Regulation. Viitattu 18.4.2020. https://edps.europa.eu/data-protection/data-protection/legislation/history-general-data-protection-regulation_en

Information Commissioner's Office. Your right to get your data corrected. Viitattu 3.5.2020. <https://ico.org.uk/your-data-matters/your-right-to-get-your-data-corrected/>

Information Commissioner's Office. Your right to get your data deleted. Viitattu 3.5.2020.
<https://ico.org.uk/your-data-matters/your-right-to-get-your-data-deleted/>

Käsikirja Euroopan tietosuojaoikeudesta. Esipuhe. Viitattu 24.4.2020.
https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_data_protection_FIN.pdf

Käsikirja Euroopan tietosuojaoikeudesta. Rekisteröityjen oikeudet ja niiden valvonta. Viitattu 26.4.2020. https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_data_protection_FIN.pdf

Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2018. Uuden tietosuojalainsäädännön soveltaminen alkaa huomenna. Viitattu 5.5.2020.
https://tietosuoja.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uuden-tietosuojalainsaadannon-soveltaminen-alkaa-huomenna

Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2020. Apulaistietosuojavaltuutettu määräsi Googlen poistamaan hakutuloksia. Viitattu 9.5.2020. https://tietosuoja.fi/artikkeli/-/asset_publisher/apulaistietosuojavaltuutettu-maarasi-googlen-poistamaan-hakutuloksia

Tietosuojavaltuutetun toimisto. Erityislainsäädäntö. Viitattu 26.4.2020
<https://tietosuoja.fi/erityislainsaadanto>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. Henkilötietojen siirrot Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Viitattu 20.3.2020. <https://tietosuoja.fi/henkilotietojen-siirrot-etan-ulkopuolelle>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. Kun haluat oikaista tietojasi. Viitattu 15.2.2020.
<https://tietosuoja.fi/kun-haluat-oikaista-tietojasi>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. Kun haluat poistaa tietojasi. Viitattu 15.2.2020.
<https://tietosuoja.fi/kun-haluat-poistaa-tietosi>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. Rekisteröidyn oikeudet. Viitattu 16.4.2020.
<https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-oikeudet>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2019. Tietosuojavaltuutetun toimiston sähköinen uutiskirje nyt tilattavissa. Viitattu 20.5.2020.
https://tietosuoja.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tietosuojavaltuutetun-toimiston-sahkoinen-utiskirje-nyt-tilattavissa

Tietosuojavaltuutetun toimisto. Useita EU-maita koskeva käsittely. Viitattu 18.4.2020.
<https://tietosuoja.fi/useita-eu-maita-koskeva-kasittely>

Valtioneuvosto. 2019. Apulaistietosuojavaltuutetuksi Anu Talus ja Jari Râman. Viitattu 2.4.2020.
https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410853/apulaistietosuojavaltuutetuiksi-anu-talus-ja-jari-raman

Kuviot

Kuvio 1: Yleisen tietosuoja-asetuksen historia.	14
--	----